

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TITOVH ZAVODOV LITOSTROJ

Leto III.

LJUBLJANA, AVGUSTA 1962

ŠTEVILKA 8

Ob litostrojskem prazniku smo zaprosili za razgovor sekretarja sekretariata IS za industrijo LR Slovenije Silva Hrasta. Povabilu se je odzval, za kar se mu toplo zahvaljujemo. Sekretarju Hrastu smo postavili nekaj vprašanj v zvezi z Litostrojem, na katere je ljubeznivo odgovoril. Prva vprašanje:

»Ali je »Litostroj« v republiškem in državnem merilu v 15 letih svojega obstoja upravičil zaupanje in investicije, ki so jih vanj polagali ob njegovi ustanovitvi?»

Zamisel o takem objektu, kakor je Litostroj, se je porodila v času naših prvih povojnih potreb po težki industriji. Zeleni smo, da bi zgradili tako tovarno, ki bi nam v najkrajšem času pričela proizvajati turbine in stroje za nadaljnji industrijski dvig porušene dežele. Gradnja, ki se je pričela dejansko že leta 1946, je bila tako obsežna, in se ji takrat še ni moglo začrtati dokončne oblike. O tem, la je Litostroj upravičil zaupanje naših forumov, je težko govoriti. Tovarna dolga leta po ustanovitvi skoraj ni imela več kot 6 milijard bruto produkta, s čimer je komaj krila svoje stroške. K takemu položaju so gotovo v neki meri prispevali tudi gospodarski instrumenti. Bruto produkt narašča skokovito in zadovoljivo šele zadnja leta.

Seveda bi bilo zmotno misliti, da so samo investicije tiste, ki ustvarjajo proizvodne zmogljivosti. Ne smemo pozabiti, da so tudi pri vas odigrali odločilno vlogo tehnični kadri. Pri vas je opazno staranje kolektiva, s tem pa naraščajo izkušnje in racionalnejše izkoriščanje materialnih sredstev. Tudi vaši kadri so ustvarili koncept in program podjetja. Mislim, da je današnji kader v glavnem sposoben obvladati ogromne naloge, ki stoje pred tovarno.

Drugo vprašanje, na katero je odgovoril tov. Hrast, je bilo:

»Po perspektivnem načrtu mesta Ljubljane bo Litostroj vplival na strukturo ljubljanske industrije in prebivalstva. Katere so po vašem mnenju osnovne značilnosti naših bližnjih nalog?»

Litostroj je že vplival na strukturo ne samo ljubljanskega, ampak deloma tudi slovenskega prebivalstva. V prihodnjih letih, ko se bo Litostroj še širil, večal svoj bruto produkt in svojo proizvodnjo, bo ta vpliv nedvomno še večji. Hkrati se bo moral tudi Litostroj prilagoditi svetovnim proiz-

vajavcem takšne opreme kar bo vse močnejše vplivalo na njegovo podobo. Vaše podjetje bo moralo izrabiti vse možnosti za neprekinjeno uveljavljanje na svetovnem in domačem tržišču.

Vprašanje:

»Kako naj naše podjetje uravnava odnose do drugih manjših podjetij ali sorodnih industrijskih vej?»

Prejsem sem mnenja, da mora strokovni kader, ki ga imate v podjetju, nuditi svoje izkušnje manjšim, še nerazvitim podjetjem, ki nimajo tako velikih možnosti za znanstveno raziskovalno in študijsko delo. S tem ne mislim, da bi se strokovnjaki odlivali od vas v druge tovarne. Gre le za prenos izkušenj.

Glede same organizacije mislim, da boste morali po potrebi tesneje klopneti s domačimi, a tudi s tujimi sorodnimi podjetji. Doslej Litostroj ni imel, razen v nekaterih primerih, večje kooptacije. Vaše podjetje je že z današnjimi zmogljivostmi lahko resen konkurent ali sodelavec sorodnih tovarnam v tujini. V pri-

hodnjem obdobju bo čedalje močnejša težnja po različnih načinih združevanja, pa celo do najtesnejše integracije.

Pri tem procesu se Litostroj ne bo smel postaviti na stališče več vrednega partnerja. Odigral bo lahko le vlogo važnejšega partnerja. Na ta način se bodo morali snovati tudi odnosi do sosednjih manjših podjetij, ki od vas pričakujejo pomoč in se vam želijo čimbolj približati.

Menim, da se bo Litostroj razvijal še naprej. Nad njegovo rastjo so močno zainteresirani vsi forumi od zvezne republike pa do občine Šiška.

Če hočete izpolniti vse te naloge, ki bodo iz dneva v dan večje in zahtevnejše, vas mora prevečati duh medsebojnega delovnega tovarištva in soglasja. Prav dobro poznamo primere, ko so skupine ljudi s sorazmerno slabim tehničnim nivojem strojnega parka, a z dobro voljo in medse-

bojnim sodelovanjem ustvarili prav lepe uspehe.

Ljudje na vodilnih mestih vse do mojstrov morajo biti strokovnjaki. Pa ne samo to. Od njih se zahteva, da dobro poznajo in stalno aktivno zasledujejo naš družbeni razvoj ter bodo tako kot aktivni mobilizatorji vključeni v celoten kolektiv izvršili svoje naloge.

Upoštevanje skupnega delovanja teh dveh činiteljev bo legitimacija sposobnosti ne le za posameznike na vodilnih in vodstvenih položajih, ampak tudi za celotno podjetje.

Ob lepem jubileju, ki ga boste te dni praznovali, vam izrekam iskrene čestitke z željo, da bi vaša proizvodnost in osebni standard Litostrojčanov naraščal v tako naglem tempu kot zadnja leta in da bi v naslednjih letih lahko za beležili naslednjo etapo vaših prizadevanj — dvajset milijard dinarjev.

Ob našem jubileju

Ko smo pred petimi leti proslavljali desetletnico ustanovitve našega podjetja, se nam je naš tedanji jubilar zdel dvakrat pomembnejši: prvič zato, ker je bil povezan s stoletnico gradnje turbin na Slovenskem, drugič zato, ker je Litostroj, oprt na to tradicijo, potrdil svojo vrednost in svoj pomen v razvoju jugoslovanske strojne industrije po vojni. Že v prvem desetletju njegovega razvoja so prvi njegovi proizvodi šli v svet in se tako začeli uveljavljati tudi na tujih trgih, s čimer smo se kot resni proizvajalci strojev vključili tudi v svetovno strojno industrijo.

V zadnjih petih letih pa je naš izvoz stalno naraščal, docler ni lani dosegel skoraj že polovico naše proizvodnje in smo za marsikatero pomembno evropsko in izvenevropsko podjetje s tega področja postali ne le resen tekmelec, temveč tudi že tu in tam želen sodelavec. Ob takšni bilanci našega razvoja ima tudi naš letošnji petinajstletni jubilej svoj poseben pomen in poudarek: to je predvsem jubilej dela in delovnega vzpona, ko nam je na bogatih izkušnjah prednikov in izkušnja kadrov, ki jih je naše podjetje preuzelo ob svoji ustanovitvi iz prejšnjih enakih ali podobnih tovarn, uspelo vzgojiti nešteto novih kvalificiranih delavcev, ki uspešno nadaljujejo ne le najstarejšo tradicijo v gradnji vodnih turbin in črpalk na Slovenskem, temveč tudi v gradnji drugih pomembnih strojev, ki jih proizvajamo tako za domače potrebe kakor za potrebe tujih interesov.

Od svoje ustanovitve dalje je Litostroj izdelal nad dvesto vodnih turbin vseh vrst s skupno močjo nad dva milijona KM, več tisoč ton druge hidromehanske opreme za hidroelektrarne, nešte-

to črpalk vseh vrst in opreme za črpalne postaje, reduktorje, črpalne, razna dvigala in druge stroje za našo industrijo, predvsem kemično, nadalje za železarne, cementarne, opekarne itd.; uvedel je serijsko proizvodnjo nekaterih naduse potrebnih strojev in naprav, kakor stiskalnic za opeke, hidravličnih stiskalnic za plastične mase in odpadni material, talnih transportnih sredstev (prevoznih dvigal, bagrov, vilicarjev itd.) in Dieslovih motorjev do tisoč KM za ribiške ladje, za ladje male obalne plovbe in pomožnih za vse vrste ladij, stacionarnih Dieslovih motorjev itd., vse po licenci ugledne danske tordke Burmeister & Wain, ter črpalk za globoke vodnjake in namakanja. Za naše ladjedelnice pa smo — razen Dieslovih motorjev — izdelali tudi še veliko število rezervnih ladijskih vijakov, sider, krmnih statev in drugih ulitkov. Nešteto uslug smo storili naši industriji tudi z drugimi kakovostnimi ulitki, proizvodi obeh naših lvarn — lvarne stie in liskene litine.

V zadnjih desetih letih se je Litostroj močno uveljavil s svojimi izdelki tudi na tujih trgih, predvsem z električnimi maslini, črpalnimi črpalkami, vodnimi turbinami in črpalkami, a v zadnjem času tudi s preženanimi kompresijskimi motorji (na primer cementni za Indijo in Etiopijo), pri čemer se je povezal z drugimi jugoslovanskimi podjetji strojegradnje. Doseganje oblike sodelovanja z drugimi domačimi in zunanjimi podjetji, ki so že nakazovale in ponekod tudi že terjale neki statusi, se bode bolj in bolj razvijalo v načrtno kooperacijo, ki bo nedvomno bistveno pripomogla k naraščanju proizvodnje, kakršna je v načrtih podjetja naprej do leta 1965 in nato.

— po dolgoročnem načrtu — do leta 1980. Močan porast proizvodnje v zadnjih letih upravičuje v tem pogledu najboljše upanja v uspeh teh prizadevanj.

Mnogo pa je bilo v tem času storjenega tudi za napredek družbenega standarda našega delovnega človeka. Litostroj je v marsičem in z marsičem že vplival na svoj pekat ne le vsemu terenu, ki nosi po njem ime, in ljudem, ki žive v njegovem okolju, temveč tudi občini in mestu, ki se ponašata z njim.

Seveda pa nalogajo ti razvojni uspehi vsemu kolektivu vedno nove in večje odgovornosti v naši družbi, zlasti v posredovanju izkušenj drugim delovnim kolektivom in posameznim delavcem, ki prav tako žele napredovati. Zato je vse večjega pomena sodelovanje članov našega kolektiva v vseh organih ustanovah in družbenih organizacijah ne le v komunalnem, temveč tudi republiškem in zveznem merilu.

Pri vsem tem bo moral biti v bodoče še večji poudarek na delavcu — človeku, ki mu bo treba omogočiti doseganje proizvodnosti pri delu — in s tem željenjskih pogojev — ne le s strokovnim in družbenim vzgajanjem, temveč tudi s pravilno usmerjavo re kreativno dejavnostjo, za kar so nedvomno položeni zdravi temelji z ustanovitvijo in razvojem športnega društva, ki bo prav te dni prikazalo tudi širši javnosti plovce svojega dela.

Ob našem jubileju želimo vsem našim gostom, obiskovalcem in tehnološkim prijateljem bivanje med nami, s tem delovnim kolektivom v Jugoslaviji in vsem našim poslovnim prijateljem in zvezam pa spojujemo po tej poti naše jubilejne pozdrave!

Uredništvo

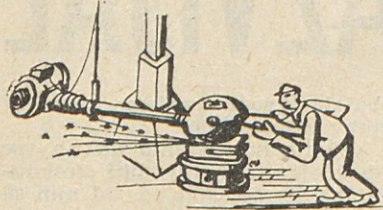

Iz slike se da sklepati na takle dvogovor med tov. Leskoškom in Titom: »Evo, tovariš maršal — to je prvi ulitek, ki smo ga ulili v tej tovarni. Obljubljamo ti, da bomo v naslednjih desetletjih natopili tisoče in ulili desetisoče ton železa«

Izvozu prednost

Glavni direktor Ivan KOGOVŠEK

Ko obhajamo pomembno obletnico je prav, da se ozremo na prehojeno pot — da trezno ocenimo naše uspehe in neuspehe in na podlagi teh izkušenj jasneje vidimo naše glavne cilje, povečanje proizvodnje in dvig osebnega štandarda naših delavcev. O prehojeni poti so gotovo pisali in govorili že drugi tovariši, o nekaterih naših bližnjih a tudi daljnejših nalogah, pa bom pisal jaz. Med te sodi nadaljevanje utrjevanja EE, za kar bo potrebno izvesti še nekaj organizacijskih ukrepov.

Če v preteklosti zaradi objektivnih, a često tudi subjektivnih vzrokov, nismo uspeli ustvariti tesnega sodelovanja z različnimi institucijami, biroji, tehničnimi visokimi šolami in drugimi institucijami naše industrijske veje, bomo morali to v najbližji prihodnosti popraviti. Nekaterim izmed teh bomo morali dati ne samo moralno, ampak tudi materialno pomoč. Ta naša poteza bo v marsičem prispevala k dokončni odpravi ostankov primitivnega gledanja na potrebe po visokokvalificiranem kadru. Hkrati s tem bo potrebno intenzivnejše organizirati razvojne skupine, ki bi v prihodnosti med drugim omogočile večji plasman naših proizvodov na tuja tržišča. Te skupine in seveda še številni drugi činitelji nas morajo dokončno usposobiti za to, da bomo dosegli in presegli kvaliteto in druge prednosti naših tehnično in komercialno bolj razvitih konkurentov na svetovnem tržišču. Ena naših važnih nalog bližnje prihodnosti je nadaljnje širjenje kooperacije. Sodelovanje z ostalo strojegradnjo moramo doseči predvsem na tehnološkem in tehničnem področju. Tudi s proizvajalci surovin, predvsem z domačimi, moramo dobiti tesnejše stike in s tem omogočiti skladnejši dotok materiala. Hkrati moramo krepiti blagovno izmenjavo, s tistimi državami, ki žele kupovati naše proizvode.

Težiti moramo, da povečamo izvoz ob čim manjšem uvozu. Na ta način bomo prispevali k utrjevanju naše ekonomske moči.

Znotraj podjetja bo ena nadaljnjih nalog utrjevanje tehnoloških

Proizvajavec čuti, da je upravljavec

Nagel razvoj našega podjetja je vsekakor plod decentralizacije samoupravnih organov in reorganizacije podjetja po ekonomskih enotah ter vrsti proizvodnje, ki je bila pozitiven ukrep. Z druge strani pa lahko ugotovljamo, da so naši samoupravni organi po decentralizaciji funkcij in materialnih sredstev dobili položaj in vlogo, ki jim pripada. Težak prehod in uvajanje organov upravljanja po enotah nam že kaže prve rezultate in uspehe v enotah. Skupna skrb vodstev in samoupravnih organov v enotah in

Pridne roke

RAZPIS ZA NAJBOLJŠO FOTOGRAFIJO:

Vse fotoamaterje in ljubitelje fotografiranja vabimo, da sodelujejo na nagrajnim tekmovanju za najboljšo športno fotografijo iz jubilejnih pridelov, ki jih priredi Društvo za telesno kulturo Litostroj, 1. in 2. septembra 1962. Najboljše tri fotografije bodo nagrajene: I. nagrada 3.000.—, II. nagrada 2.000.—, III. pa 1.000 dinarjev. Odkupimo tudi vse dobre fotografije. Informacije dobite pri Društvu za telesno kulturo Litostroj ali po telefonu na številki 33-511 (int. 440). Žirijo sestavljajo: Peter Kocjančič, Betka Tomšič in Lado Zupančič.

postopkov na sodobnejši nivo. Vzoredno s tem bomo morali skrbneje proučiti organizacijo dela in terminske službe kar bo dalo tudi realnejše pogoje za nadaljnji razvoj sistema nagrajevanja in seveda tudi dviga življenjskega standarda.

Ob našem prazniku čestitam celotnemu kolektivu, zlasti pa tistim, ki so pri nas zaposleni že 15 let.

dejstva, da se čuti sleherni proizvajavec danes tudi upravljavec, nam daje jamstvo pravilne politike gospodarjenja in zagotovilo o poslovnem uspehu enot kot celotnega kolektiva.

S tem pa seveda še ni rečeno, da je storjeno vse. Največje delo je še pred nami. Iskanje notranjih rezerv je delo, katerega se moramo lotiti z vso odgovornostjo. Odpravljanje skritih rezerv, s tem povečanje proizvodnosti, zmanjšanje lastne cene in vzporedno večanje našega dohodka nam je garancija za izvršitev naših planskih nalog. Vse to nam narekuje naš perspektivni plan podjetja, ki raste v velikih skokih iz leta v leto. Naš petletni perspektivni plan nam kaže, da ta velik dvig ni zasnovan na osnovi nove delovne sile, pač pa na večji produktivnosti in izkoriščanju vseh notranjih rezerv. Dosedanji uspehi pa nam dajejo jamstvo, da bomo uspeli naš perspektivni plan tudi izvršiti.

Predsednik DS
Milan Vidmar

Več skrbi človeku

Petnajst let sicer ni dolga doba za neko tovarno. Čeprav ima za seboj stoletno tradicijo. Če pa primerjamo našo tovarno, ki se je zgradila in izoblikovala v času največjega pomanjkanja, ne oziroma se samo stene in stroje, ampak tudi na ljudi, tiste, ki vodijo in upravljajo, lahko ugotovimo velik napredek, ki je plod razvijanja medsebojnih družbenih odnosov in teženj doseči tisto, za kar je bila tovarna zgrajena in kar si je maloštevilni kolektiv Litostroja pred 15 leti postavil za cilj.

Če ob tej obletnici analiziramo uspehe in neuspehe, lahko med drugim ugotovimo, da smo premalo pomagali človeku kot delavcu in upravljavcu. Premalo smo mislili na osnovni standard tistih članov kolektiva, ki imajo najnižje dohodke, do katerih so bili naši odnosi često slabi. Vse preveč smo jih gledali kot mezdne delavce in ne kot delavce upravljavce. V zadnjem času se nam je to precej izboljšalo, za kar se moramo bojevati tudi v prihodnje, saj stalnost kadra in urejeni medsebojni odnosi lahko bistveno vplivajo za nadaljnji razvoj podjetja.

Če sem zgoraj pisal o delavcih, misleč fizične delavce, ne bi mogel mimo drugih, to je tehničnih kadrov, ki so osnova za tako podjetje, kot je naše. Tudi po tej strani je bilo storjenega mnogo premalo. Tehnični kadri so se ravno tako razvijali kot tovarna. Pri današnji proizvodnji in pri današnjih pogojih prodaje, zlasti na zunanem tržišču, imamo teh kadrov občutno premalo. Za tako stanje, je po mojem mnenju več vzrokov.

Prvič: V tem času je bilo premalo sistematične vzgoje teh kadrov.

Drugič: izkušenih strokovnjakov zaradi slabih pogojev, nismo uspeli zadržati v kolektivu.

Tretjič: Priliv novih inženirjev je bil majhen in še do teh niso bili odnosi pravilni. Nam, političnim in samoupravnim organom se je vedno zdelo in se nam še vedno zdi, da imajo nekateri pred njimi strah in zato ljubosumno čuvajo svoja vodstvena delovna mesta.

Vse te stvari pa so za nadaljnji razvoj podjetja zelo negativne,

PEPCA KARDELJ V LITOSTROJU

Dne 17. junija je obiskala Litostroj predsednica zveznega odbora ustanove Porodica i domačinstvo, Pepca Kardelj. Med dveurnim razgovorom z organi družbenega in političnega upravljanja ter generalnim direktorjem tovarne Ivanom Kogovškom se je zanimala predvsem za produkcijo in življenjski standard delavcev. Ogledala si je tovarno in sodobno opremljeni obrat družbene prehrane. Med drugim se je zanimala tudi za organizacijo po ekonomskih enotah in se o njih izrazila pohvalno.

Pomagali ste nam iz zagate

Pred kratkim je naš glavni direktor Ivan Kogovšek prejel zahvalno pismo glavnega direktorja Cinkarne v Celju inž. Draga Čeha, ki ga ponatiskujemo v celoti.

»V naši valjarni cinkove pločevine je v mesecu maju tega leta prišlo do okvare na reduktorju Achenbach 220 KW, ki je vezan

na toplo valjično progo. S tem je nastal resen zastoj v celotni finalni proizvodnji metalurških obratov, kar je močno prizadelo naš kolektiv, saj je bil s tem v veliki meri zmanjšan dohodek podjetja, na drugi strani pa z nedoseganjem plana zmanjšan tudi plasman na tujem trgu.

V tej težki situaciji smo se obrnili na vaš kolektiv, da bi nam napravil remont omenjenega reduktorja. To delo sta prevzeli vaši ekonomski enoti SN in HS in nam celotno popravilo izvedli v kratkem času, čeprav to delo ni bilo v vašem planu in čeprav ima vaš kolektiv velike obveznosti do pogodbenih strank doma in na tujem.

Smatram za potrebno, da se za storjeno slugo, ki za vaš kolektiv ni bila lahka, zahvalim, posebno še šefoma enot SN in HS Jožetu Kušarju in inž. Kostu da Damosu ter Ivanu Jesenčiku in Kokolju.

Prepričan sem, da bodo naši poslovni stiki tudi v bodoče tovariški in uspešni!»

Predsednik
sindikalne organizacije
Vinko Kožuh

Imamo še velike rezerve

Kakor daleč nazaj seže razvoj naše turbinske proizvodnje, tako daleč sega tudi rast našega kolektiva. Od prvih ulitkov in preko vseh predelov do današnje široke proizvodnje in obdelave se je razvijala zavest posameznika, služiti kolektivu, ustvarjati čim večje uspehe in gojiti čim boljše medsebojne odnose.

Naša socialistična domovina pa je omogočila nam vsem, da razvijamo ne samo dobre medsebojne odnose, temveč mnogo več, to je socialistične družbene odnose. Kolektiv je razumel, kako velikega pomena so bili cilji in perspektive novega obdobja v naši zgodovini. Rast podjetja je šla nezadržno navzgor, ker so ravno ti novi odnosi omogočili neovirano rast samoiniciative, požrtvovalnosti in ustvarjalnosti. Nebrzdane sile so začele ustvarjati gigante naše proizvodnje in ponekle slavo Litostroja daleč preko nacionalnih meja.

Delavsko samoupravljanje kot največja pridobitev našega razvoja pa je dalo še novega poleta širokemu krogu naših proizvajalcev v osvajanju še mnogih neresenih problemov. Dokončno smo formirali naše ekonomske enote, prišli na obračun po teh enotah in jim dali na razpolago sredstva za gospodarjenje. Sistem nagrajevanja po delu je rodil nedvomno bogate uspehe in samo v tej smeri bomo lahko dokončno obračunali z mezdnimi odnosi. Vendar pa bomo morali ta sistem še marsikje natančno razvijati. To mislim predvsem na naše sektorje in na ves administrativni aparat. Potrebno bo najti normative, ki bodo tudi tem ljudem omogočali, da bodo resnično nagrajeni

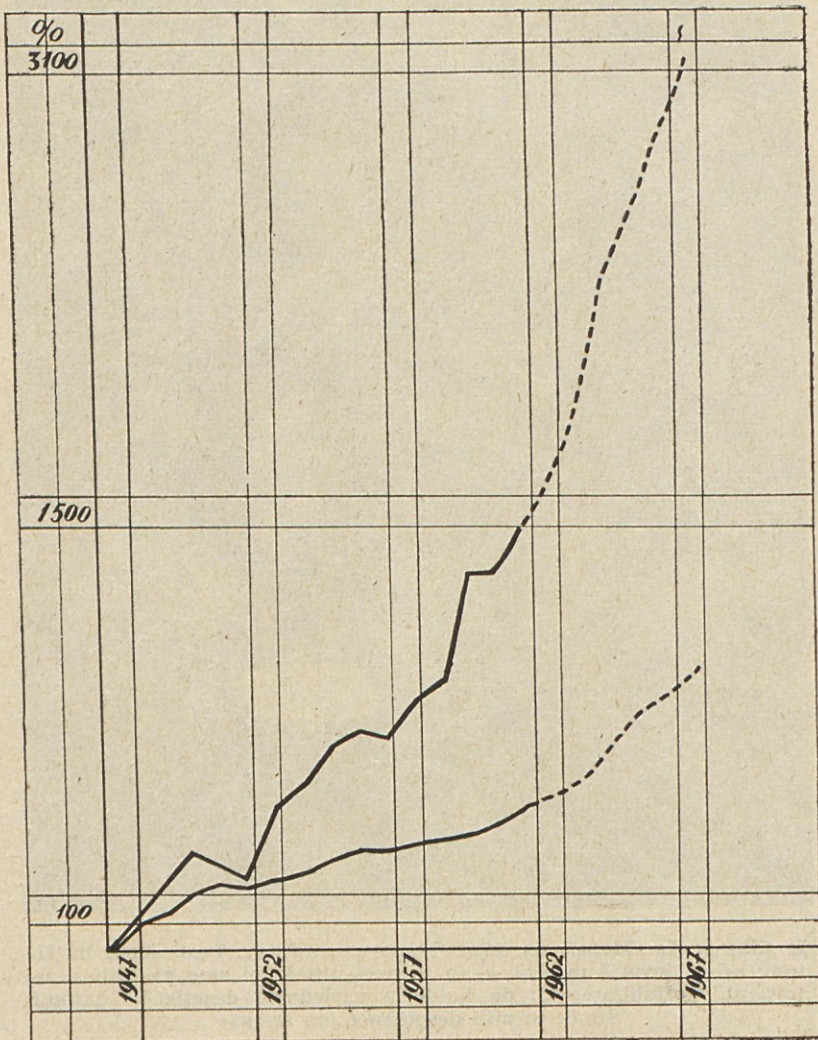
za svoje delo. To pa kaže, da nas prav tukaj čaka še mnogo dela, ki bo pozneje gotovo rodilo še boljše delovne rezultate.

Vsakoletna povečana realizacija nam govori, da razpolagamo še z močnimi rezervami, ki jih bo treba poiskati in sprostiti. Z rešitvijo številnih problemov se bomo hitreje razvijali. Naj omenim le nekaj takih vprašanj, ki terjajo skorajšen odgovor. Ti so: izkoristek časa in strojev, organizacija priprave dela, dinamika medsebojnih odnosov med enotami, lastne cene, roki in naša kvaliteta. Kako in v kolikem času bomo lahko odgovorili na vsa ta vprašanja, je odvisno od nas vseh. Vsi navedeni problemi niso in ne morejo biti gledani kot ozko strokovni, ker za njimi stojimo ljudje, ki živimo in delamo in ustvarjamo naše družbene odnose. Zato so vsi ti problemi tudi naša politična naloga, ki jo morajo reševati ne samo politični ali samo strokovni ljudje, temveč vse zavestne in napredne sile v našem podjetju, ne glede na članstvo ali nečlanstvo ZK. Predvsem se morajo tega zavedati naši vodstveni kadri, ker je od njih in njihovega dela marsikdaj odvisno razpoloženje, politična situacija in uspeh kolektiva.

Sekretar TK ZKS
Inž. Anton Kovič

POPRAVEK

V prejšnji številki našega lista smo na 1. strani pomotoma objavili napačen naslov avtorja slike za naslovom Košnja. Avtor ni Tone Erman, pač pa inženir Vlado Jordan.

15

LET DOLGA POT

Dne 1. septembra 1962 bo naše podjetje, naslednik starih strojnih in turbinskih tovarn, proslavljalo 16-letnico svojega obstoja in 15-letnico obratovanja.

O odločbo vlade LRS z dne 22. avgusta 1946 je bilo ustanovljeno državno industrijsko podjetje Litostroj, livarna in tovarna strojev v Ljubljani. Dne 1. septembra 1947 pa je podjetje pričelo s svojo proizvodnjo, ko je prvič steklo železo v obratu livarne sive litine.

Predmet poslovanja podjetja je bilo izdelovanje oziroma odlivanje strojnih delov in izdelovanje lažjih in srednje težkih strojev za potrebe industrije in obrti in popravila industrijskih strojev.

Ustanovljenemu podjetju pa so prepustili v upravljanje splošno ljudsko premoženje osmih podjetij; osnovo današnjih zgradb je tvoril: Sekoteks — tekstilna industrija d. z. o. z. v Ljubljani, Gutsmanova ulica (sedanja Džakovljeva 36). V teh prostorih je sedaj kadrovskega sektorja, vložnice, gasivci, prometni oddelek in laboratorij; tovarna žica in žičnikov v Metelkovi ulici, last Globočnika; tovarna strojev in turbin v Škofji Loki; Ernst Eylert — tovarna strojev v Mariboru; livarna in tovarna strojev Alojz Dolenc na Kodeljevem v Ljubljani; Jugindus, last Ivana Keršiča — železokonstrukcija St. Vid nad Ljubljano; livarna Muta v Muti; kovinolitarna Antona Smoleta iz Podsmreke; Ferič in sinovi s tovarno poljedelskih strojev in livarna kovin v Mariboru.

Podjetje je bilo registrirano 24. oktobra 1946 pri takratnem ministrstvu za finance narodne vlade Slovenije, odločba št. 58-II/1946. Iz te registracije je razvidno poslovanje podjetja. Zastopali in podpisovali so ga samostojno v vseh poslih: Franc Pečar, direktor podjetja, Anton Levstek, poslovodja podružnice v Mariboru, Drago Les, poslovodja podružnice Muta, Stanko Pervanja, poslovodja podružnice Kodeljevo, Ivan Artač, poslovodja podružnice Ljubljana-St. Vid, Pavel Perko, poslovodja podružnice Škofja Loka, vsak za svojo podružnico.

Pozneje so bili izločeni v smislu odločbe ministrstva težke industrije Federativne narodne republike Jugoslavije z dne 26. junija 1948 obrati v Škofji Loki, v Mariboru, St. Vidu in v Muti. Z odločbo ministrstva za finance vlade Ljudske republike Slovenije z dne 24. novembra 1947 je bil

- Zgradba tovarne sredi žitnih polj je bila jedro, okrog katerega se je začelo razvijati naše podjetje. — Združene tovarne strojne industrije
- so dale prve stroje. — Litostroj je pričel proizvajati 1. septembra
- leta 1947. — Podjetje zavzema danes približno 750.000 m² ozemlja.

spremenjen naslov podjetja, tako da se je v bodoče glasil: Titovi zavodi Litostroj, Livarna in TOvarna STROJev, Ljubljana, oziroma skrajšano »LITOSTROJ«.

Ta sprememba je nastala po želji kolektiva dne 1. 9. 1947, ko je maršal Tito pristal na to, da naše podjetje nosi njegovo ime.

Prvotni obseg Litostroja je bil zelo majhen. Prva je pričela obratovati samo livarna sive litine in modelna mizarna. Obdelovalni stroji so bili v začetku postavljeni v prostorih sedanje modelne mizarne, da bi se vsaj v omejenem obsegu omogočilo obdelovanje.

Sedem ljudi je prevzelo pisarniške in poslovne prostore bivše tovarne Sekoteks s skladiščnim in strojnim parkom že nekaj dni pred 1. septembrom 1946. Ob koncu leta 1946 je bilo v Litostroju zaposlenih že 32 delavcev in uslužbencev, do meseca avgusta pa je to število precej naraslo, saj je bilo v tem času zaposlenih že 1938 delavcev in uslužbencev.

S proizvodnjo je pričelo podjetje 1. septembra 1947. Kljub začetnim težavam, ki so pri vsa-

kem novem podjetju, je bilo do konca leta 1947 utlih v obratu sive litine 1291 ton raznih ulitkov. Lep uspeh podjetja in velik praznik livarjev je bil leta 1948, ko je bil ulit prvi kos, težak 5000 kilogramov.

Po pripovedovanju našega člana kolektiva, ki je prišel drugi v naše podjetje, je danes nemogoče pojasniti, kakšna velikanska razlika je nastala v rasti podjetja od prvega dne njegovega obstoja. Iz male stare zgradbe, ki je stala sredi žitnih polj brez vsakih večjih dovoznih poti, je podjetje preraslo do velikih gradbenih objektov, montažnih dvoran in livarn do izmere okrog 750.000 kvadratnih metrov. Z nadaljnjo izgradnjo obratov obdelovalnice, livarne jeklene litine, pločevinarne, kisikarne, industrijske šole Litostroj in vseh stranskih objektov in precejšnjega števila stanovanjskih blokov in hiš je narasla proizvodnja od 2732 ton v letu 1948 na 19.158 ton v letu 1961. Leta 1947 je znašala vrednost proizvodnje 55.210.000, letos pa bo znašala predvidoma dvanajst milijard dinarjev.

Milan Seme

Komunisti so sklenili

Politični aktiv vodilnega kadra je skupno s člani tovarniškega komiteja ob koncu junija razpravljalo o vlogi litostrojnih komunistov pri izvrševanju produktivnosti v podjetju. Najvažnejša misel je bila, da se morajo člani ZK bolj udeleževati pri delu DS in na obratnih delavskih svetih obravnavati med drugim tudi stanje strojnih in drugih zmogljivosti. Nadalje bodo morali člani ZK vodilnega tehničnega kadra kasneje razmišljati o kvalitetni okrepitvi tehniških oddelkov. Sklenili so tudi, da bodo morali odgovorni oddelki poskrbeti tudi za to, da bo do konca septembra potrebno urediti problem tehnične dokumentacije, da bi na ta način čim bolj skrajšali dobavne roke.

Komunisti so predlagali, da bi izvajali najstrožje kazni nad tistimi, ki načrtno izostajajo od dela pod pretvezo, da so bolni. Člani ZK oskrbovalnih obratov morajo vplivati na kolektiv, da bodo hi-

treje in solidneje vzdrževali osnovna sredstva.

Vodstva posameznih proizvodnih dejavnosti morajo poiskati stik s takimi institucijami, ki bodo lahko pomagale razvijati in raziskovati naše gospodarstvo.

Komunisti so tudi sklenili, naj se vse seje, ki nimajo neposredne zveze s proizvodnjo, prenesejo na prosti čas.

Kolektiv PE DT je sklenil

Sindikalna organizacija PE DT je organizirala prejšnji mesec sestanek celotnega kolektiva. Med živahno razpravo so ugotovili, da bo kljub manjšemu zastopanju v proizvodnji v naslednjih mesecih letni plan PE DT s 25.000 KS izpolnjen. Trenutni zastop bo nastal delno zaradi zakasnitve opreme kooperantov, deloma pa zaradi deviznega položaja v preteklih mesecih. Naročila za prihodnje leto so zadovoljiva, saj imajo že za 332 milijonov pokritih naročil. Pričakujejo pa veliko naročilo za rusko floto, našo Jadralsko in Splošno plovbo. Komercialna služba je mnenja, da bodo poslali za prihodnje leto vsekakor zaključeni.

Po diskusiji je kolektiv PE DT sprejel sklepe, ki direktno ali indirektno vplivajo na faktor ekonomičnosti, ki jim v preteklem letu oz. obdobju ni omogočil večjega odstotka pri delitvi osebnih dohodkov:

Zmanjšati stroške na eno opravljeno uro, ki so zelo porasli v primerjavi s istim obdobjem v lanskem letu. Delni vzrok je iskati pri povečanju delovne sile, pri 10 % dvigu osebnih dohodkov itd.

Cimbolj izkoristiti strojne zmogljivosti.

Posvečati večjo skrb poti dokumentacije, ki je čisto v zaostanku in predolga.

Skrbeti skupno s PPB za neprekinjen in zadosten dotok naročil.

Pregledati realnost 35 do 40 % finančnega presega.

Posvetiti večjo pozornost stroškom na vložena osnovna in obratna sredstva ter najmanjšemu kreditov, saj plačujejo že preko 52 milijonov več obresti kot v lanskem letu.

Zmanjšati stroške za medobratne storitve, kot so stroški za ogrevanje, električno energijo, vodo, komprimiran zrak, notranji transport, itd.

Posvečati posebno skrb zmanjšanju izmeta. Zmanjšati nedovršeno proizvodnjo ter s tem obresti na obratna sredstva, ki so jih plačali kar 5 milijonov.

Pri zadnji točki dnevnega reda so se pogovorili tudi o odpravi nekaterih proizvodnih problemov v enoti. Sestanek je bil pripravljen in organiziran zelo skrbno, samo škoda, da je bila udeležba nekoliko majhna, kljub temu, da je bil vsak posameznik ob-

MISLI

Zavest, da si koristim, te navdaja z zadovoljstvom.

Samo delo je merilo človekovih kvalit.

PROGRAM

JUBILEJNIH PRIREDITEV

(1947—1962)

I. V SOBOTO, 1. septembra 1962:

1. Ob 9. uri: Jubilejni štafetni tek v notranjih prostorih Litostroja.
2. Ob 10. uri: Slovesna seja delavskega sveta podjetja (ob udeležbi zunanjih gostov).
3. Ob 11. uri: Otvoritev posebnih razstav v avli nove menze.
4. Po otvoritvi razstav ogled tovarne.
5. Ob 13. uri: Seje obratnih DS s podelitvijo diplom petnajstletnikom in mnogim desetletnikom.
6. Ob 16. uri: Športni defile na stadionu ŠD Ljubljana pred jubilejnim športnim trobojem med Litostrojem, Strojno tovarno iz Trbovelj in Metalno iz Maribora.
7. Ob 20. uri: Kulturno-zabavna prireditev v novi menzi.

II. V nedeljo, 2. septembra 1962:

1. Nadaljevanje športnih tekmovanj; razglasitev rezultatov.
2. Ves dan od 8. do 17. ure prost ogled tovarne za javnost.
3. Koncert godbe Litostroja v parku tovarne od 10. do 12. ure.
4. Ob 10. uri: gasilska vaja vseh gasilskih enot občine Šiška.

III. V četrtek, 6. septembra 1962:

Slovesna oddaja RTV Ljubljana »Iz Kraja v kraj« s kulturno-zabavnim programom. Oddaja je namenjena članom kolektiva in svojcem.

Mladinski drobiž

PRIPRAVIMO SE ZA LETNE KONFERENCE

Tovarniški komite LMS je na svoji nedavni seji sprejel sklep, da bodo letne konference mladinskih aktivov v prvi polovici meseca septembra. Na konferencah je treba prikazati vse uspehe in neuspehe aktivov in predlagati nove metode za izboljšanje dela.

Pričakujemo, da bodo sestanki kar najbolj uspešni in dobro pripravljeni.

JURAK O DELU MLADINE V TOVARNI

Na željo mladincev je sekretar mladinske organizacije Stefan Jurak seznanil praktikante z delom LMS z njihovo vlogo v podjetju in z ostalimi nalogami naših mladincev.

PESTRO DELO MLADINE V ZADNJIH MESECIH

Delo mladinskih aktivov v aprilu, maju in juniju je bilo zadovoljivo. Sodelovanje mladincev v sindikalnih organizacijah se je izboljšalo po vseh mladinskih aktivih. V tem obdobju je mladina delala politično, kulturno,

športno, na delovnih akcijah, v propagandi in pri usposabljanju mladincev za delo v samoupravnih organih.

Idejno-vzgojna komisija je izvedla priprave za volitve v delavske samoupravne organe in družbene politične organizacije po posameznih mladinskih aktivih.

V odbore sindikalnih podružnic je bilo izvoljenih 16 mladincev od predlaganih 21. V izvršni odbor sindikata pa je bilo izvoljenih 5 od predlaganih 7. V upravni odbor je bil izvoljen 1 mladinec, v centralni delavski svet pa 3 mladinci.

V obratne delavske svete je bilo od predlaganih 23 izvoljenih 17 mladincev.

Komisija za idejno-vzgojno delo je izvedla predavanje za šolo za življenje in tečaj za mlade aktiviste. Kulturno-prosvetna sekcija je organizirala prireditve »Spoznajmo se med seboj« in pohod mladinske partizanske patrolje.

Športna tekmovanja so bila izvedena med mladinskimi aktivimi v streljanju, šahu in namiznem tenisu. V teh tekmovanjih je sodelovalo nad 130 mladincev. Mladinska organizacija našega podjetja se je udeležila športnega tekmovanja, ki ga je organiziral Obk LMS Šiška v počastitev dneva mladosti. Udeležili smo se tudi mladinskega peterboja v Kranju.

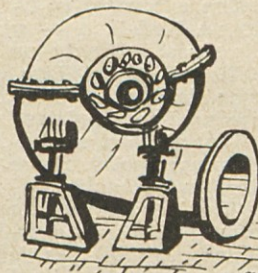
S prostovoljnim delom so mladinci opravili 5.000 delovnih ur pri ureditvi športnega parka v Litostroju in se udeležili zvezne delovne akcije. Mladinci so uspešno pomagali pri propagandnih akcijah v podjetju. KMP je uspešno izvedel več predavanj, ki so bila povezana s strokovnimi ekskurzijami v bližnja podjetja.

kar bi prihranilo poškodovancu bolečine in 17-dnevno odsotnost z dela? — Verjetno nepremišljenost!

ZARADI

NEZANESLJIVEGA PODSTAVKA

si je U. A. poškodoval koleno. Poškodovanec je stal na podstavku in čistil s pnevmatičnim orodjem ulitek, visok 1,5 m. Ker je bil podstavek majav, se mu je spodmaknil, tako da se je V. A. poškodoval. Za delo je nesposoben 13 dni.

NEVARNI DELOVNI POSTOPEK

Čeljusti vpenjalne ameriške glave so udarile strugarja F. S. po desnem palcu, ko je nezavaran gladil osovino tik ob ameriški glavi. Za ureditev primerne naprave, kakor v suport vpeti les, bi se F. S. sicer nekaj minut zamudil, vendar ne bi prišlo do nesreče in s tem 20-dnevne nesposobnosti za delo.

Stop - nevarno območje

Po končani kontroli kompresijskega prostora v cilindru diesel motorjev se je pri izvlečanju bata zataknila ojnica ob kolenasto gred. Da bi jo sprostil, je tov. T. F. segel z roko pod bat in jo uravnal. Ojnica z batom pa je neoprečakovano zdrknila proti njegovi roki in jo poškodovala. Če bi poškodovanec pomislil, kakšni nevarnosti se izpostavlja, ko posega brez predhodnega varovalnega ukrepa v nevarno območje, bi si prihranil bolečine in bolniški dopust, ki bo trajal najmanj 4 tedne.

Milan Vidmar

34 DNI »BOLNIŠKE ZARADI NEPREVIDNOSTI

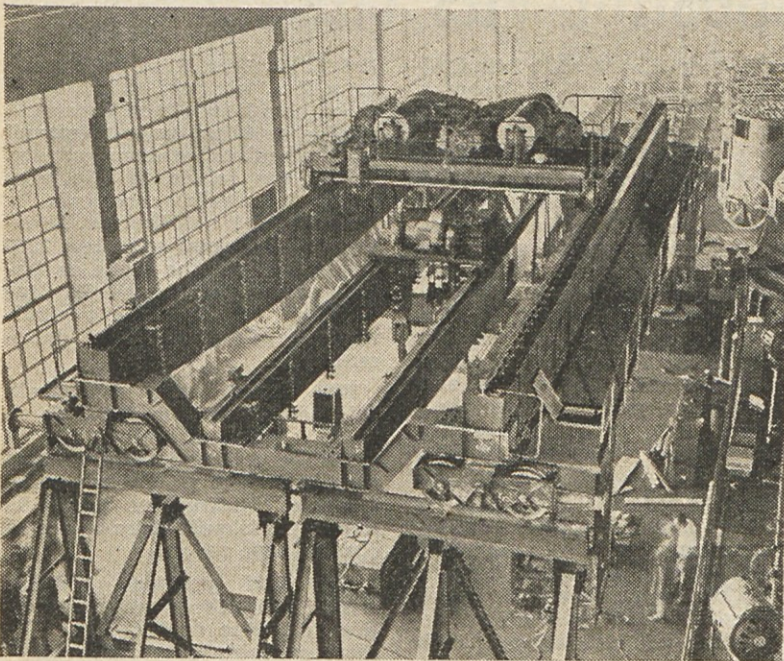
Pri nabijanju zobatega kolesa na mešalnem stroju, kjer je bil prostor omejen, je tov. P. P. prostoročno pridrževal bronasto tuljko ob zobato kolo, po kateri je nabijal tov. Z. A. s težko macolo. Zaradi omejenega prostora je macola pri zamahu zadela ob steber, zaradi česar jo je zaneslo proti levi roki P. P.

Ce bi P. P. prejel bronasti nastavek s kleščami, bi si prihranil bolečine in zdravljenje, ki je trajalo 34 dni.

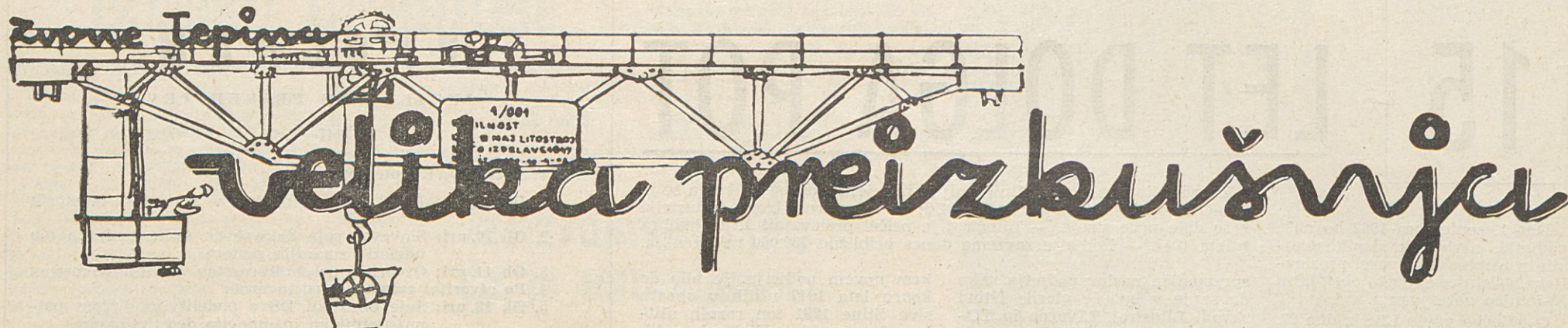
KER NI UPOSTEVAL 129. ČLENA HTV PRAVILNIKA

Ta pravi: »Dokler se vršijo popravila, je treba posebno paziti, da ne bi kdo pognal pogonskega stroja.

Visokokvalificirani strojni ključavničar T. J. ni upošteval tega navodila. Svojo nalogo je opravljal nestrokovno in se ni prepračil, če bo njegovo delo varno. Zato si je poškodoval prst leve, ko je posegal v notranjost ventilatorja, medtem ko je delavec, nista izvajala varnostnega opozorila, kateremu je napravu popravil, pognal ventilator. Zakaj v tem primeru

Pred kratkim smo izdelali in dobavili železarni Ravne električni mostni tekalni žerjav 50/10 ton, z razpetino 18,8 metra. Žerjav bodo vgradili v njihovi livarni, kjer bo prenašal livarniški lonce. Žerjav sestoji iz mačka 50 ton × 11,7 metra ter obesilko — 50 ton. Mere drugega mačka so 10 ton × 15,8 metra. Dvostopni žerjav uporabljajo iz kabine na mostu. Razen tega smo te dni izdelali v kooperaciji z Metalno iz Maribora portalni žerjav 30/5 ton in ga dobavili Poljski. Na sliki: Električni mostni tekalni žerjav, ki ga zdaj montirajo v železarni Ravne.

- Našega sodelavca in enega prvih članov Litostroja — ZVONETA TEPINA smo naprosili
- da našim bralcem pove kak dogodek iz prvih dni obstoja naše tovarne. Vabilu se je lju-
- beznivo odzval in nam opisal dogodek ob otvoritvi naše tovarne.

Odločitev, da bo 1. septembra 1947 svečana otvoritev LITOSTROJA in da bo v livarni sive litine prvič steklo iz kupolne peči železo, je pred takratni kolektiv postavila nalogo — gradbeno toliko dovršiti objekt in napolniti livne jame s peskom, da bo le-ta sposoben za obratovanje in sprejem množice, prisotne na otvoritvi. Druga naloga pa je bila postaviti in priključiti za obratovanje potrebne naprave kupolne peči s šaržirno napravo in vetrilom — v glavni hali pa je bilo potrebno izvršiti montažo in opremo 25-tonskega mostnega tekalnega žerjava.

TEKMA S ČASOM

Čas za izvršitev tega dela je bil kratko odmerjen, zato so morale delovne skupine prevzeti svoje obveznosti in izvršiti delo v zahtevnem roku. Seveda smo imeli pri tem številne težave, med katere sodi tudi ta, da za opremo žerjava nismo mogli dobiti zunanjega izvajavca. Zato je bilo skle-

njeno, da to delo prevzamem jaz, saj sem bil edini v podjetju, ki sem delal pri montaži in opremljenosti žerjavov v železarnah že pred vojno.

Za izpolnitev te naloge pa je bilo potrebno najprej dobiti opremo in material, ki je bil na razpolago v samem Litostroju ter v starih, večjih podjetjih ali skladiščih, kjer je ostal po končani vojni še vojaški material. Vse te možnosti pa so bile seveda sila skromne — posebno za opremo žerjavov — kajti na uvoz opreme v tej dobi naše graditve sploh ni bilo misliti.

V Tovarni avtomobilov Maribor nam je uspelo dobiti Demagu podoben dvigni mehanizem, ki naj bi, obešen na žerjavnega mačka, služil za dvig. Za napajanje njegovega pogonskega motorja pa naj bi uporabili dve daljinski magnetni stikali, krmljeni s tipkami — montiranimi v kabini. Za pogon mačka smo uspeli dobiti ustrezni električni motor z drsnimi obroči; za napajanje pa smo predelali stikalo »zvezdatrikot« v stikalo »levo-desno«. Zaganjali naj bi s pomočjo posebej montiranega oljnega zaganjača. Najboljše, kar smo mogli dobiti za vožnjo mostu, je bil 13 kW kratkostični motor, ki naj bi se napajal preko enostopenjskega 11 kVA avtotransformatorja. Drsnice vode, nosilne izolatorje, tokovne odzemnike in ostalo drobno opremo pa smo izdelali v naših delavnicah kar sami.

Tako zbrana oprema nam je ustvarila obliko in način instalacije žerjava. Instalirali smo nepretrgano — dan in noč. Direktor Franc Pečar je prišel vsako noč pogledat, kako napredujejo dela in nam vsako noč preskrbel tudi dobro malico — klobaso in steklenico vina — kar pa je za takratne čase že nekaj pomenilo. Zaradi nepretrganega dela smo bili silno utrujeni, saj včasih nismo bili sposobni niti odčitati milimetra na metru, včasih pa smo kabel odžagali tudi dvakrat, tako da je bil na koncu že prekratek.

Samo nekaj ur pred svečanostjo smo žerjav prvič preizkusili. Izkazalo se je, da se da most premikati samo sunkoma, kar pa smo zaradi samo ene stopnje avtotransformatorja tudi pričakovali. Ugotovili smo tudi, da se daljinska magnetna stikala včasih mehanično zatikajo, zaradi česar pa ni prišlo do izklopa pogonskega motorja za dvig. Magnetna stikala so bila stara, saj so v Mariboru prevzela bombardiranje, zato so bila tudi poškodovana in zarjavela. Toda čas ni dopuščal, da bi jih popolnoma uredili, saj smo po poizkusu takoj začeli pleskati.

Za pravilno in nemoteno delovanje naprave na otvoritvi je skrbel za kupolno peč, šaržirno napravo in vetrilo tov. Malajner, jaz pa sem bil zadolžen za delovanje žerjava.

VLOM V SKLADIŠČE

Tik pred otvoritvijo se je pokvarilo vetrilo kupolke, zaradi česar je v glavnem razdelivu pregorelo več varovalk. Toda — kako priti do novih — ko pa je skladiščenik že zapustil svoje delovno mesto in odšel na otvoritev. Ni bilo dolgo premišljanja. Brez pomisleka sva vdrla v skladišče si nabasala žepa z varovalkami in že sem se vzpenjal na žerjav z

nenehnimi pomisleki: »Kaj če žerjav med proslavo odpove? Ali naj v tem primeru lezem po sveže prepleškanem žerjavu in pred množico ljudi odpiram instalacijo? Kaj če se zataknejo magnetna stikala? Kaj če lonec obstane pod vrhom žerjava in se železo ohladi? Kaj če se zaradi okvare magnetnih stikal zvrne lonec s tekočim železom? Kaj če...?« Ne, nisem smel več premišljati! Spustil sem se po lestvi in vzel s seboj še 10 kilogramsko kladivo.

ŽELEZNI GRBI

Iz kabine žerjava je bil izredno lep razgled na tisoče ljudi — z glavo ob glavi. Samo ozek pas od kupolne peči do jedrarnice je bil prost — pripravljen za ulivanje.

Točno pod kabino našega žerjava je stal tovariš TITO v modri maršalski uniformi, minister Leskošek, člani slovenske vlade in ostali častni gostje. Pri kupolki pa sta nestrpno čakala na znak za prehod peči — Kozmus in Smolej. V livarskem pesku sta čakala na vlitje prva izdelka Litostroja — slovenski in državni grb.

Znak je dan, prehod izvršen. Med tisočimi žarečimi iskrami sreče železo teče v lonec. Množica je navdušena. Livarna kipi od klicev. Zastavice in transparenti nihajo, izpolnjena je obljuba, saj stoji dobri dve leti po končani vojni v Ljubljani gigant — v

njem pa teče železo kot rezultat žrtve in naporov naše revolucije — nove Jugoslavije.

UDAREC Z MACOLO NAS JE REŠIL

Danes je veliki dan — tisoči in tisoči so danes prvič videli maršala Tita, prvič videli teči rdeče tekoče železo; obenem pa čutili ponos, da so s svojim prostovoljnim delom prispevali delež k temu velikemu trenutku.

Lonec je poln. Na vrsti je žerjav. Maček se pomakne. Kavelj priplava nad lonec — spust. Lonec je zapet — dvig. Moj in Mihaličev hrbet se upogneta in napneta, kot bi vso to težo hotela dvigniti sama. Lonec s tekočim železom se dviga višje in višje — nenadoma doseže pravo višino, toda kljub Mihaličevim proščim udarcem po gumbu tipkala se ne ustavi. Zamahnil sem s kladivom. Naj bo tisoče mojih udarcev v življenju nesrečnih in brezupnih — toda sedaj? Sreča, ne razočaraj tisoče ljudi, ne spremeni njihovega navdušenja v začudenje, ko bo lonec obvisel pod vrhom — ali celo v obup in grozo, ko bo to rdeče tekoče železo teklo iz lonca pod vrhom žerjava in bodo te za oko tako lepe čudovite iskre pekle in žgale množico ljudi, ki spodaj v brezmejno dolgem aplavzu spremlja veličastno delovno zmagovo.

Krepak udarec kladiva strese steno, na kateri so montirana magnetna stikala. Lonec v trenutku obstane. Mihaličev obraz se razjasni. Roka mu seže po stikalu za mačka. Šest, sedem, osem sekund od mora — maček teče mirno v redu.

Sedaj premik mostu — Mihalič vloži v roko sve občutke, ki tipajoče poskušajo najti kontakte v avtotransformatorju. Motor zatuli, zobata kolesa in osi se stresajo; imam občutek, da se bodo tekalna kolesa zavrtela na mestu. Potem skok mostu — meter, dva — pri tretjem se Mihalič posreči umiriti lonec, ki nevarno niha — in že sva nad pripravljenimi odlitki. Lonec se začne spuščati. Livar kaže še za ped naprej ali...

Saj te razumeva dragi livar, sedaj je odgovornost na tebi, toda midva ti ne moreva ustreči. Premik mostu se lahko spremeni na mesto za pet prstov za meter — in potem? Potrudi se! Napni svoje sile! Kot bi naju razumel, nagne lonec in že steče železo v prvi odlitek.

Navdušenje prekipi do vrha. Prve se odmikajo šopom isker, zadnje pa pritiskajo naprej, da bi bolje videle. Vsa livarna valovi kot vroče železo, ki teče iz lonca.

PREKIPEVAJOČA ČUSTVA

Litje je končano, množica je zbrana na dvorišču pred modelno mizarno in poslušja Titov govor. Livarji izkopljejo iz peska slovenski in državni grb in še vročega odnesejo na tribuno — pred maršala Tita.

Navdušenje množice ponovno prekipi do vrha. Tisoče glasov odmeva v prazni livarni, kjer sediva na tleh kabine žerjava Mihalič in jaz. Srečna gledava drug drugemu v oči in si toplo stiskava roke. Prvi litostrojski žerjav in midva sama smo prestali prvo veliko preizkušnjo.

Litostrojčan številka 1

Ob pomembnem prazniku smo se pogovorili tudi s Karlom Roščem, ki nosi v naši personalni kartoteki št. 1. V podjetju je že od 21. julija 1946, star pa je 63 let.

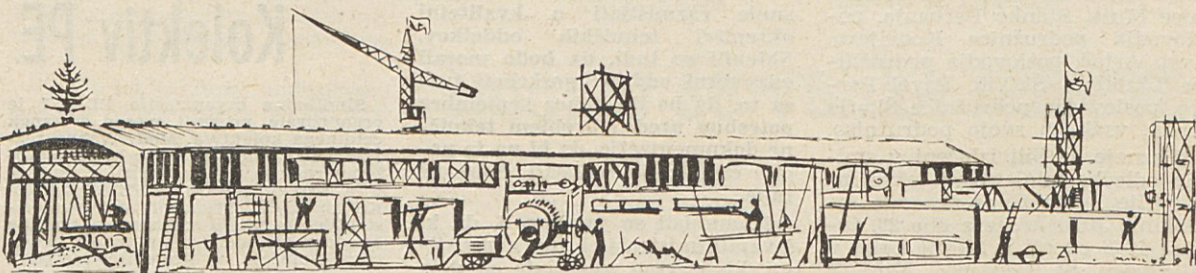
Ko smo ga obiskali v modelni mizarni, je stal za veliko mizo in pregledoval načrt.

»Preden sem prišel v Litostroj sem bil zaposlen v tovarni in livarni strojev na Kodeljem — v Ljubljani,« je pričel. »Kmalu po vojni smo bili priključeni Litostroju. Ko smo delavci za to izvedeli, si seveda nismo predstavljali, da smo postali člen velika, ki je bil komaj spočet. Zares je bil Litostroj za nas nekaj drugega, v meglji. Kmalu pa je tudi za nas začel postajati Litostroj prijemljiva resnica. Zgrabil nas je ustvarjalni zanos graditeljev. Pred našimi očmi se je dvigalo ogromno podjetje. Majhen kolektiv je bil enoten in poln volje do dela.«

Vprašali smo ga še nekaj misli, kaj bi bilo potrebno Litostroju, da bi se bolj dvignil produktivnost. Prvi Litostrojčan je povedal svoje mnenje v enem samem stavku:

»V tovarni je treba zadržati in privabiti nove strokovne kadre.«

Pridite, Litostroj vas čaka...

- Prejeli smo še en dragocen prispevek enega najstarejših Litostroj-
- članov — jurista IVANA PREMRLA, ki nam je odkril drobec iz
- življenja in dela prvih Litostrojčanov

Litostroj je bil otrok prve petletke. Naša industrija je potrebovala v prvih letih po vojni ogromno električne energije in različnih strojev. Tako je zahteval petletni plan uvedbo proizvodnje turbin, do leta 1951 pa kar štiri tisoč hidravličnih strojev. Največji del te proizvodnje bi morala izgotoviti nova ogromna tovarna, ki bi jo morali zgraditi v Ljubljani — bodoči Litostroj.

Za državo, ki je bila med vojno popolnoma porušena, je bila to ogromna naloga. Seveda je bilo treba najprej zgraditi tovarno, dobiti kadre in vse ostalo in v najkrajšem času pričeti zadovoljevati ogromne potrebe. Gradnja Litostroja je zahtevala ogromne priprave. Lahko bi se namreč zgodilo, in prvi Litostrojčani smo se tega bali, da bi zaradi pomanjkljivega načrta ne bi postavili takega prepotrebne stroja in bi s tem nastala med obratovanjem zmeda.

Prav ta bojazen je bila ena izmed razlogov, da smo prvi Litostrojčani pričeli temeljito sodelovati z različnimi strokovnjaki in še posebej z vodstvom — Gradisa,

ki je projektiral našo tovarno. Predvidene zgradbe je bilo treba projektirati tako, da ne bi posameznih strojnih delov prenašali iz enega dela tovarne v drugega, ampak je moralo biti delo organizirano tako, da bi produkcija tekla kot po tekočem traku. Strokovnjaki so mislili na vsak kanal, na vsako vodovodno cev in električni vod. Preden je 1. septembra 1946 pričela tovarna obratovati, smo ostali v Litostroju marsikatero noč in trdo delali.

Če so se pred vojno lotili strokovnjaki kake večje gradnje, so najprej leta in leta risali in so šele potem pričeli z gradbenimi deli. Pri nas pa je bilo drugače. To, kar so strokovnjaki ponoči skonstruirali, so gradbeni podnevi že zgradili. Kljub temu ni bilo večjih napak. Razporeditev strojev in obratov je do nedavnega, ko smo se pričeli širiti, skoraj povsem ustrezala našim potrebam. Razumljivo je, da se je morala naša tovarna že takoj ob ustanovitvi pripraviti za preliv kadra, ki ga je bilo v prvih mesecih še zelo malo. Vodstvo podjetja je zato že septembra 1946 pričelo sprejemati prvi administrativni

kader. Ta sicer še ni imel prave zaposlitve, ker prvi objekt — livarna sive litine, še ni obratoval, vendar so kljub temu prispevali pri dograditvi ogromne napore. Spominjam se, da je bilo prve tedne Litostroja zaposlenih v podjetju le 7 uslužbencev. Knjižniški referenti so že leta 1946 pripravljali kontne plane za bodočo proizvodnjo Litostroja. Studiral so tudi organizacijo administracije in proizvodnje dokumentacije.

Ena izmed nalog teh prvih uslužbencev je bila tudi, da so vabili v Litostroj svoje znanee in prijatelje. Spominjam se, da sem mnogim svojim prijateljem rekel: »Pridite, Litostroj vas čaka!« Ti napor pri iskanju delovne sile so obrodili lepe uspehe.

Ker tudi gradbeno podjetje Gradis ni imelo delavcev, so različne takratne družbene in politične organizacije povabile ljubljansko prebivalstvo na udarniško delo. Ljubljanci so se temu vabilu množično odzvali. Na novem gradbišču je po tem pozivu mrgolelo stotine in tisoče pridnih meščanov.

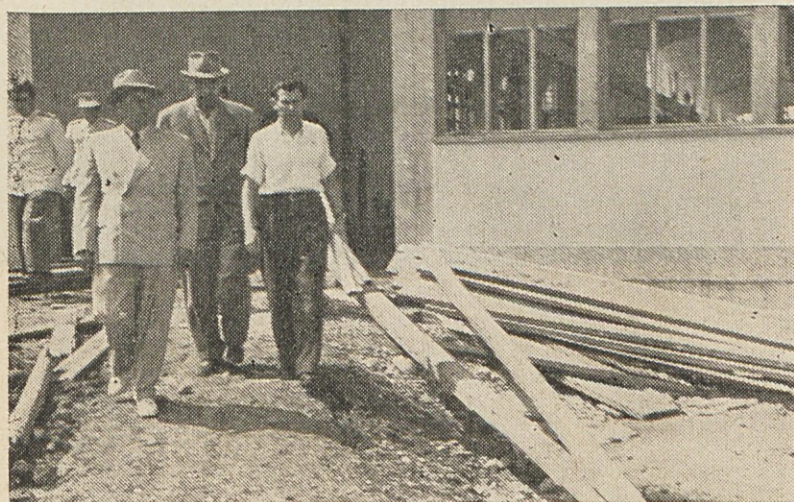
Plod vseh teh prizadevanj je bila otvoritev livarne sive litine in modelne mizarne do predvidene roka.

Ko je steklo prvo železo...

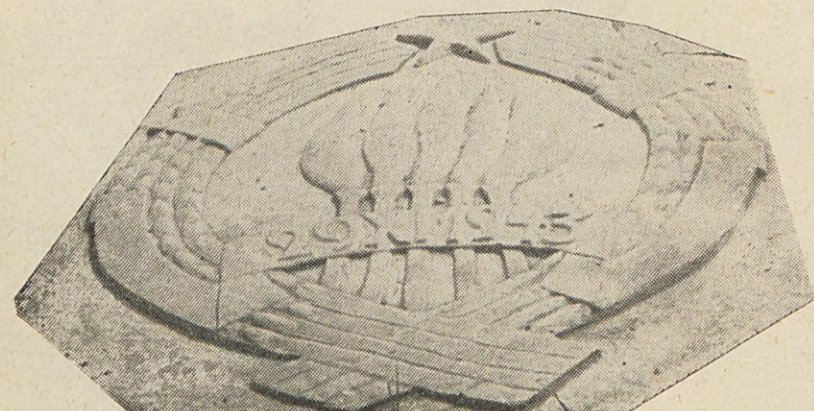
- Uspelo nam je dobiti nekaj redkih fotografij, ki so bile posnete med gradnjo Litostroja in ob njegovi otvoritvi. Uredništvo časopisa prosi vse člane kolektiva in druge tovariše, ki imajo v svojih albumih kakršnekoli posnetke iz tistih let, ko so naše podjetje še gradili, da nam jih posodijo ali prodajo

Na prostrano polje med Šiško in Bežigradom so že leta 1946 in v pričetku 1947 pričeli navažati desettisoče ton železa, cementa, tisoče kubičkov lesa in drugega materiala, potrebnega za gradnjo velike tovarne. Niti mrz in sneg niti slaba hrana niso mogli zadržati ustvarjavnega poleta množice

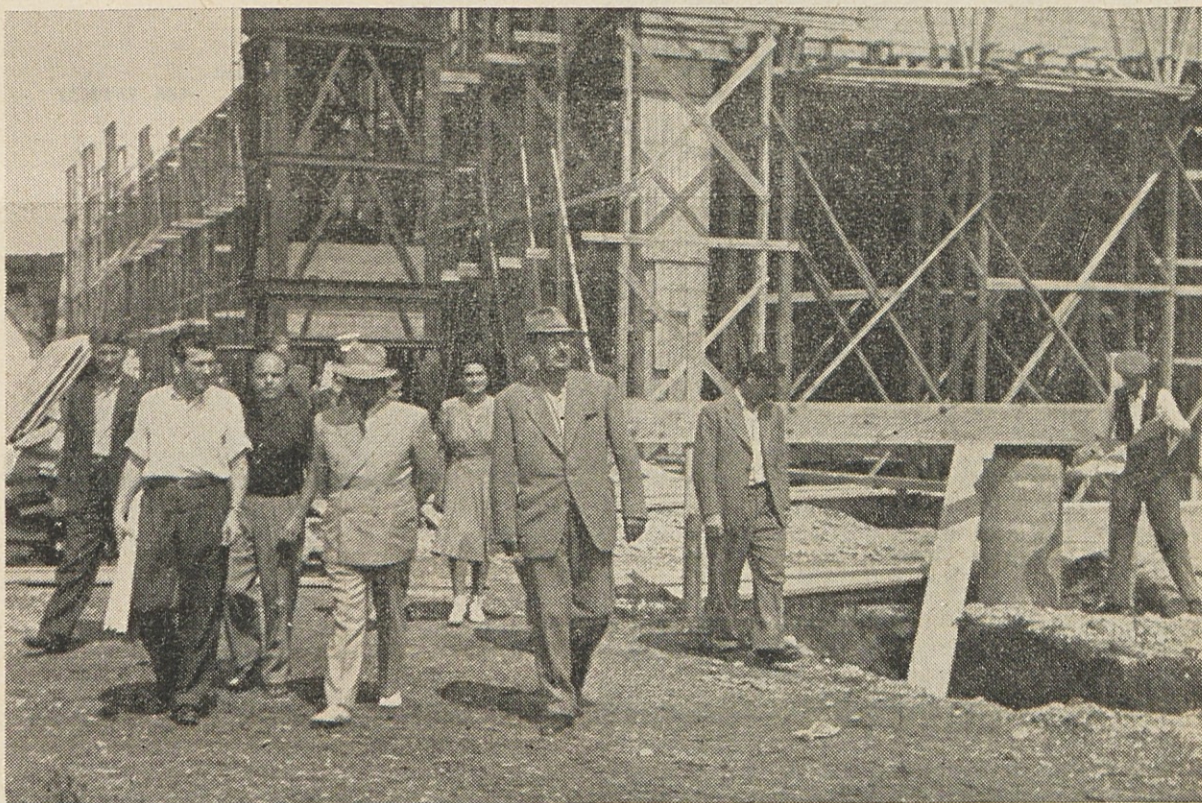
Dne 23. avgusta 1947 si je maršal Tito s strehe livarne sive litine najprej ogledal celotno gradilišče, nato pa podrobneje bodočo tovarno. Takrat se je Tito zlasti dolgo razgovarjal z železokrivci in jih vzpodbujal k čim hitrejši izpolnitvi planskih nalog

Ko so delavci odlili jugoslovanski in slovenski grb, so še vroča izkopali iz livarskega peska in ju odnesli pred tovariša Tita

Poslopje, v katerem je zdaj kadrovski sektor, gasivci, garaže in drugi, je bila stavba Sekoteksa (bivše tekstilne tovarne), ki je tvorila osnovo, okoli katere se je razvilo naše podjetje

Ko so klavarno propadle strojne tovarne in livarne, je takratni strugarski mojster Franc Leskošek-Luka rekel delavcem, ki so čez noč ostali na cesti: »Se bomo delali stroje.« Nekaj let za tem je izbruhnila svetovna vojna.

Tov. Leskošek se je v naših gozdovih često spomnil svoje obljube, ki jo je dal brezposelnim delavcem strojnih tovarn. V roke je vzel svinčnik in papir in načrtoval gigantsko tovarno. Po zmagi je bilo treba obljubo izpolniti. Na polju je začelo rasti naše podjetje. Na sliki: Predsednik Tito, Franc Leskošek-Luka in direktor Litostroja, Franc Pečar med ogledom tovarne 23. avgusta 1947

Tito opazuje prvo vlivanje

Maršal je posvetil del svojega časa tudi za razgovor z majhnim, a silno prizadevnim kolektivom Litostroja

SAMASSA 1767

ŽABKAR 1918

BORŠTNAR 1941

TÖNNIES 1847

**STROJNE TOVARNE
IN LIVARNE 1919**

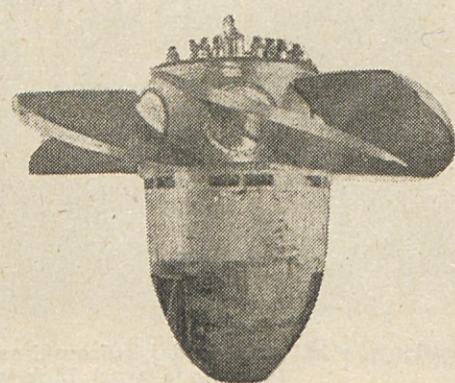
SCHNEITER 1922

1947

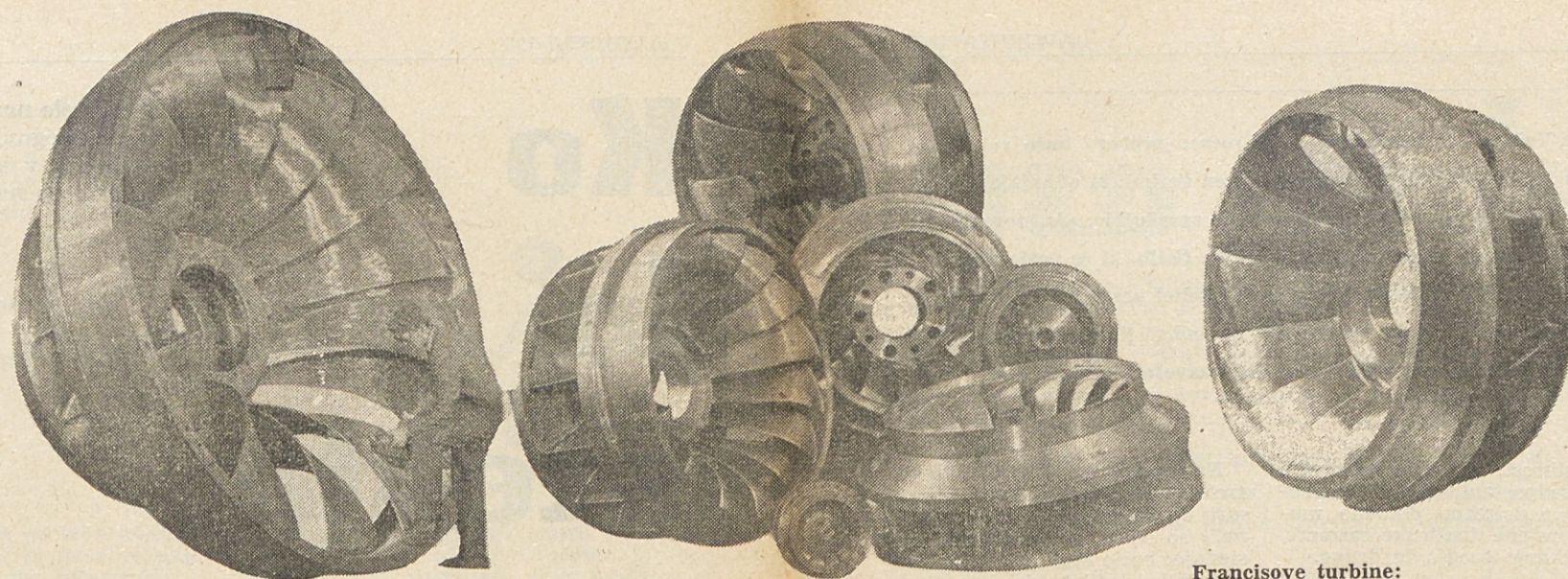
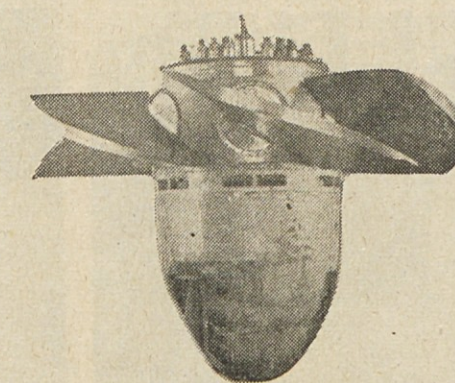
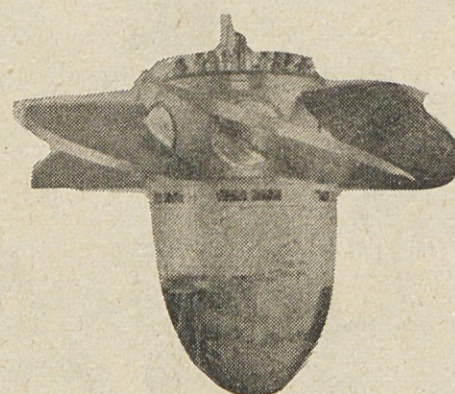
LITOSTROJ

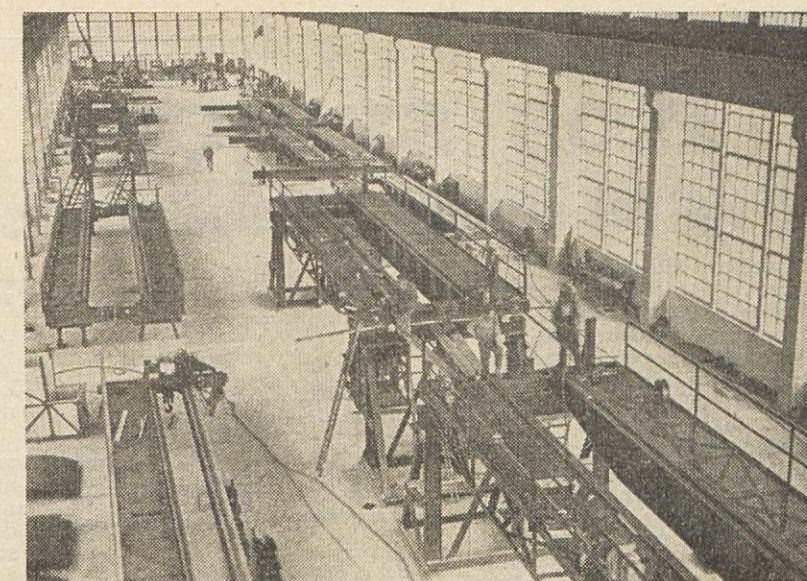
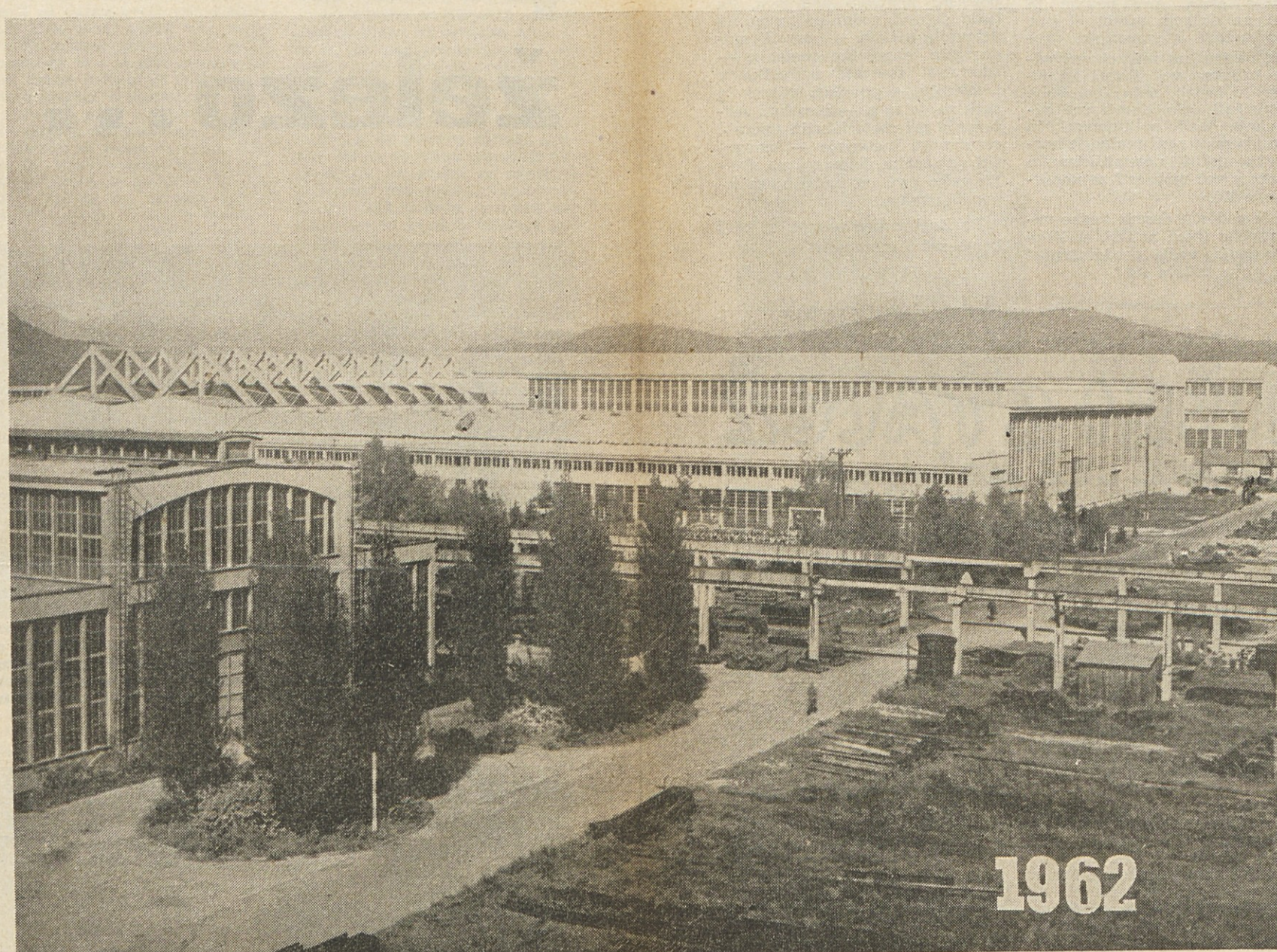
Do konca letošnjega leta bodo znašale skupne konjske moči pri nas izdelanih turbin: 2.107.066

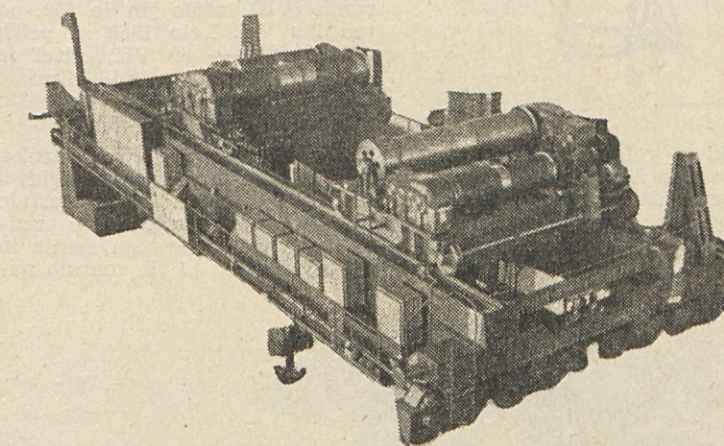
Kaplanove turbine: 485.750 KM

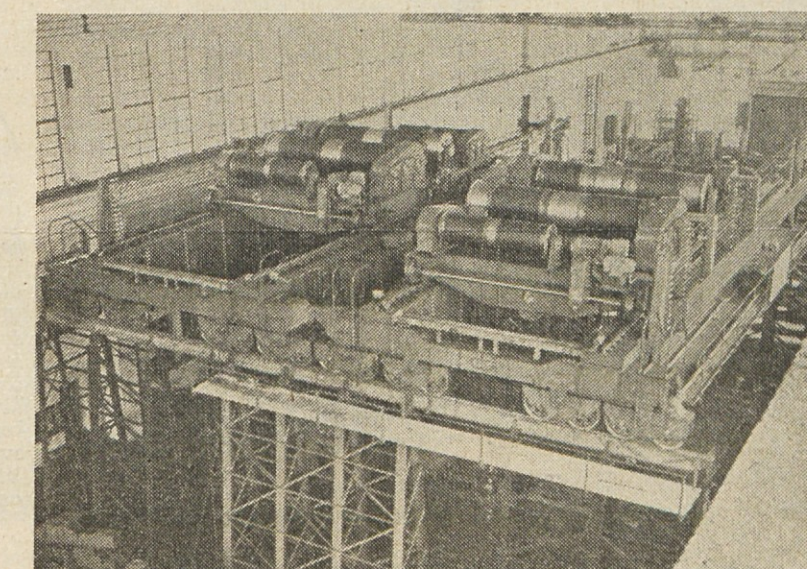
Francisove turbine: 1.180.404 KM

Za tovarno vagonov v Peramburu v Indiji smo izdelali 25 žerjavov — vsekakor lep uspeh, s katerim se lahko pohvalimo

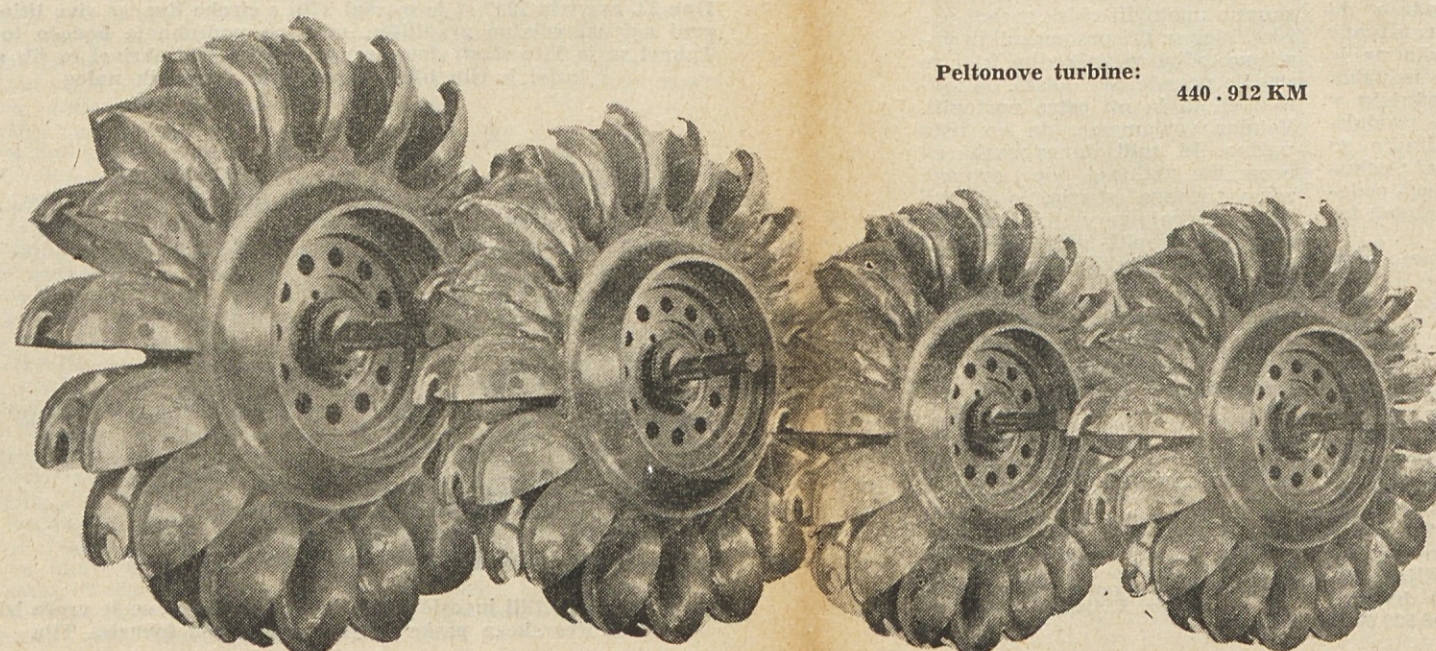
Za Panchet Hill smo izdelali tudi 225-tonski električni mostni tekalni žerjav

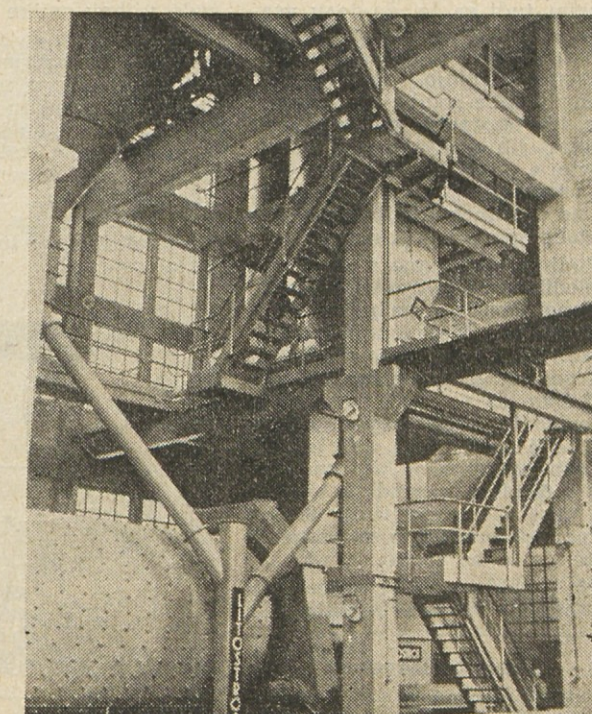
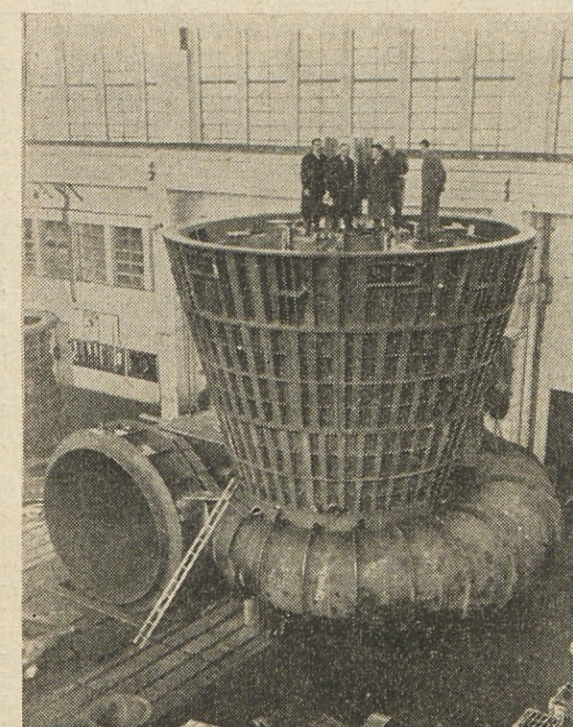
Na reki Sutej, visoko v Himalajskem gorovju, smo montirali 260-tonski električni mostni tekalni žerjav. Ta žerjav je hkrati najvišje montiran objekt te vrste na svetu. Do danes smo v inozemstvo izvozili že številne žerjave, katerih skupna tonaža znaša 12.500 ton

Svečani otvoritvi je prisostvoval tudi maršal Tito, podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Ranković in podpredsednik sveta za gospodarstvo Ljudske skupščine Franc Leskošek-Luka. Na sliki jih vidimo prav v trenutku, ko so ulili prvo žaro

Peltonove turbine: 440.912 KM

Slika levo — Poizkusna montaža Francisove turbine za HE Peručo. — Slika desno — Lepo delovno zmago smo zabeležili tudi pri izdelavi in montaži mlinice cementa v Trbovljah. Razen te cementarne smo v naši tovarni izdelali tudi cementarno za Adis Ababo v Etiopiji, za ASSAM v Indiji Beočin in Slobodo v Podsesedu

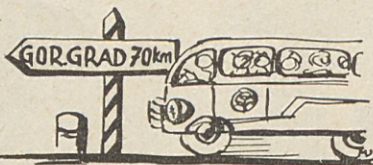
Kos svojega srca in del svojega življenja so pustili pri nas

Največkrat jih prisili k tej do-
ločitvi višji zaslužek, vsaj tako
trdijo, v drugem podjetju, često
pa so vzrok odhoda tudi drugi
razlogi, ki ne delajo časti niti
podjetju niti delavčevi okolici,
često pa tudi tistemu ne, ki od-
haja. V takih primerih so njiho-
ve besede prepolne grenkega pe-
lina in mnogi po krivici dolžijo
za neuspeh podjetje kot celoto, ne
pomislijo pa, da je za njihovo
slabo počutje pogosto (prepogo-
sto) kriva njihova okolica. Mno-
gi odhajajo iz podjetja s težkimi

občutki — v Litostroju so pustili
kos svojega življenja in kos svo-
jega srca. Za mnoge, zlasti pa za
strokovnjake nam je žal, da od-
hajajo. Želeli bi, da ostanejo. Že-
leli bi tudi, da bi vsi odgovorni

faktorji pričeli energično ukre-
pati glede odtoka naprednih teh-
nikov in inženirjev.

Naj potrdim svojo analizo še z
nekaterimi statističnimi podatki.
Leta 1959 je prišlo v podjetje 611
ljudi, od teh 165 visokokvalifici-
ranih (VK), odšlo jih je 552, od
teh 103 VK. Leta 1960 so prišli
1004 ljudje — 80 VK, odšel je
601 — 84 VK. Leta 1961 je prišlo
857 ljudi, od teh 77 VK, odšlo
pa je 573 delavcev — 139 VK.

Navedli bomo glavne vzroke,
zaradi katerih odhajajo delavci
iz podjetja, ovire, ki so nastale
pri njihovem delu, njihove pred-
loge za izboljšanje tega stanja in
spremembe, ki bi jih moralo na-

še podjetje napraviti, da bi do-
seglo še večje uspehe.

V razgovorih smo dobili tudi
precej drugih podatkov, ki pa jih
na tem mestu ne bomo navajali,
ker imajo bolj ali manj statistič-
ni pomen.

V zvezi z vzroki za odhod iz
podjetja je na prvem mestu pre-
nizka plača, kar izjavlja 33 oseb,
na drugem mestu je vožnja 26
oseb, na tretjem odhod v inozem-
stvo 16, na četrtem neustrezno
delovno mesto (14) itd. Razen teh
je še cela vrsta drugih vzrokov,
ki pa so zastopani manjševisilno,
kakor na primer stanovanje, noč-
na izmena itd. Zanimive so tudi
izjave odhodnikov o tem, kaj jih
je oviralo pri delu, da niso do-
segli takšnih uspehov, kot so si
jih želeli. Na prvem mestu je po-
manjkljiva strokovna izobrazba,

nato sledi slaba organizacija dela,
previsoke norme, nezdravi med-
sebojni odnosi, vožnja z avtobu-

som, starost, slabo sodelovanje
med predpostavljanimi in podre-
jenimi, neustrezno delovno me-
sto, neurejene družinske razmere,
pomanjkanje orodja in drugo.

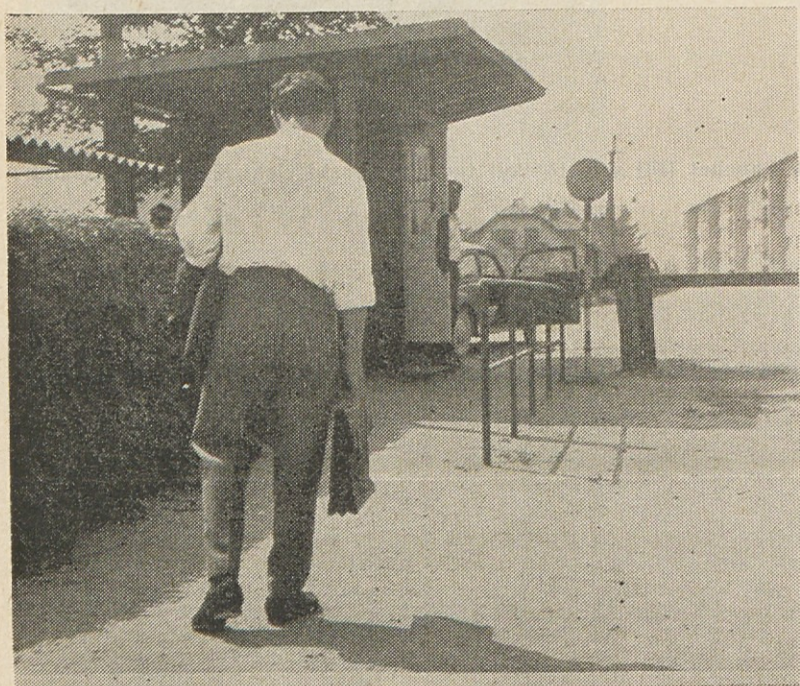
Odgovori odhodnikov na vpra-
šanje: »Kaj bi bilo potrebno po
vašem mnenju ukreniti, da de-
lavci ne bi zapuščali našega pod-
jetja?« Na prvem mestu je po-
večanje plače, kar navaja 36
oseb, na drugem mestu bi bilo
treba urediti stanovanjski pro-
blem, na tretjem medsebojne od-
nose oziroma več storiti za iz-
boljšanje le-teh, nato spet bolie
organizirati delo, doseči več so-
delovanja med nadrejenimi in
podrejenimi, uvesti realnejše nor-
me, omogočiti nekvalificiranim
delavcem več možnosti za napre-
dovanje itd.

Naše podjetje dosega vedno ve-
čje uspehe (novi artikli, serijska
proizvodnja, večja produktivnost
dela, nova tržišča itd.).

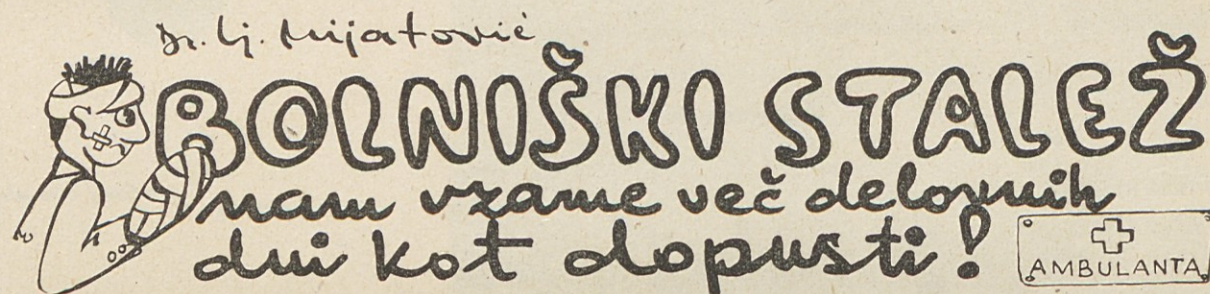
Na vprašanje: »Kaj bi bilo po-
trebno po vašem mnenju spreme-
niti, da bi dosegli še večje uspe-
he?« so odhodniki predlagali na-
slednje: bolje organizirati delo —
povečati kvaliteto in kvantiteto
proizvodnje — povečati aktivnost
in zavest delavcev — povečati
delovno disciplino — gospodarne-
je ravnati z našim denarjem —
povečati kontrolo nad tem, da
bodo delavci redni in trezni na
delovnih mestih — uvesti mo-
dernejše tehnološke postopke —
odstraniti zavirajoče napredka v
Litostroju — povečati interes in
skrb za delavca — povečati var-
čevanje pri materialu in uporabi
rezervnega materiala — omogo-
čiti priučenim delavcem na stro-
jih večjo možnost nadaljnega iz-
popolnjevanja.

Predlogi so nedvoumni. In kdaj
bomo začeli ukrepati?

Psiholog Vlado Pavšek

Takole odhajajo...

Šest obiskov na enega Litostrojčana. — Nekateri »bolniki« so bili
v obratni ambulanti med letom tudi do 30-krat. — Res potrebni, a
pošteni Litostrojčani kljub povabilom ne pridejo na zdravstveni pre-
gled. — Največ »bolnikov« ob ponedeljkih in po praznikih. — Ti
špekulanti, ki kradejo zdravila in bolniške dneve resničnim bolnikom,
so največkrat grobi in se sklicujejo, da plačujejo »bolniško«. — Kdaj
jim bomo stopili na prste? — S poštenim odnosom do zdravstvene
službe lahko prihranimo tovarni 200 milijonov dinarjev na leto ozi-
roma 500 dinarjev večji mesečni dohodek na posameznika. — Delavski
svet in upravni odbor nosita na svojih ramenih ogromno moralno
breme, ker ne pričeta takoj ostro in energično ukrepati. — Zakaj
ostajajo do tega vprašanja komunisti in zavedni člani sindikalne
organizacije pasivni?

Upravnik naše ambulante dr.
Ljubimko Mijatović nam je po-
slal redno poročilo o mesečnih
bolezenskih dopustih, ki kljub
nekaterim opozorilom naraščajo.

V ambulanto je prišlo 5738 bol-
nikov in 1313 ponesrečenih ali 210
odstotkov; v staležu bolnikov jih
je bilo 3383 ali 102%; izgubljenih
delovnih dni je bilo 23.025 ali sed-
dem dni na povprečno zaposle-
nega.

Iz poročila je razvidno, da je
vsak Litostrojčan v prvih šestih
mesecih tega leta dvakrat iskal
pomoči v OA, in sicer vsakokrat
za novo bolezen. Večina naših
ljudi pride za eno bolezen vsaj
dva do trikrat, kar pomeni, da je
vsak naš delavec vsaj štirikrat v
tem polletju obiskal ambulanto;
saj posamezni bolniki iščejo pri
nas po 5 ali celo 10-krat pomoč za
eno bolezen (obvezovanje, injek-
cije, obsevanje in podobno). Tako
pride najmanj šest obiskov na
enega Litostrojčana.

Prav je, da naši ljudje priha-
jajo v OA vsakokrat, ko je to po-
trebno. Pravočasna pomoč krajša
čas zdravljenja, preprečuje kom-
plikacije in manjša trpljenje.
Vendar se lahko marsikateri član
kolektiva vpraša, če so ti tako
pogosti obiski res potrebni.

Če pregledamo bolniške karto-
teke, vidimo, da so bili nekateri
naši člani kolektiva v enem letu
po 30-krat v OA, ne da bi bili
težje bolni. Ob istem času lahko
ugotovimo, da imamo tudi take
delavce, ki jih ni bilo v ambu-
lanti tudi po več let, čeprav nji-
hovo zdravstveno ni ne slabše in
ne boljše kot pri tistih, ki pri-
dejo v OA po pet ali desetkrat
na mesec.

Vsem je znano na primer, da po
praznikih ali v ponedeljek pride
mnogo več ljudi v OA. Normal-
no bi bilo prav nasprotno, ker je
z upravičenjem pričakovati, da
enodnevni počitek okrepi člove-
ka, ne pa da nam ustvari več
bolnikov. Ali se med bolniki ne
skriva kakšen, ki je namesto po-
čitka pregloboko pogledal v ko-
zarček? Ali potemtakem takšni
»bolniki« ne ustvarjajo gneče po
naših čakalnicah in jemljejo pro-
stor resnično bolnim?

In naj povemo še, da takšni
»bolniki« nastopajo dostikrat gro-
bo in se s trkanjem na prsi usti-
jo: »Zakaj pa plačujemo social-
no?« Resnici na ljubo je treba
povedati, da ima velika večina
naših ljudi pravilen odnos do
uslug in ugodnosti zdravstvene
službe. Nemanjšno število pa je
tudi takšnih, ki se tem uslugam
na svojo škodo odpovedujejo v
korist podjetja in večje produk-
tivnosti. Takšni naši ljudje so
vredni vsega spoštovanja! Speku-
lanti pa izkoriščajo svojega sode-
lavca, njegovo požrtvovalnost ter
njegov dohodek.

Oglejmo si, koliko stanejo prav
ti prepogosti obiski v obratni am-
bulanti! V prvem polletju je bilo
samo zaradi bolovanja izgublje-
nih 23.025 delovnih ur ali po-
vprečno sedem dni na Litostroj-
čana. Poleg tega zapravimo naj-
manj še enkrat toliko za čakanje
in preglede v vseh naših ambu-
lantah in pri raznih specialistih,
posebno še na polikliniki. To se
pravi 14 dni polletno ali 28 dni
na leto na zaposlenega. To je več
kot letni dopust posameznika. De-
narno gre to v težke milijone (28
dni krat 8 ur krat 600 dni ura
krat 3330 delavcev je 443.520.000).

Kje so še stroški za zdravlilo in
drug material, prevozni stroški,
stroški bolnišnice in specialistov?

To breme večje od 400.000.000,
je tudi za naše podjetje preveliko.
To naše opozorilo bo v krat-
kem postalo še bolj pereče v luči
novih predpisov. Po teh bo pod-
jetje s 1. I. 1969 moralo kriti ve-
liko večje stroške za izostanke z
dela. Do sedaj je podjetje plače-
valo samo za prvih 7 dni izostan-
ke z dela. Po novih predpisih pa
bodo morala podjetja plačevati za
30 dni, torej štirikrat več kakor
do sedaj. Ma marsikatero podjet-
je bo to nevzdržno breme. Pod-
jetja bodo morala ali zmanjšati
neupravičeno izostajanje z dela,
ali izplačevati osebne dohodke v
višini 80% ali še manj, nekatera
pa bodo prisiljena zapreti svoja
vrata.

Če se pri nas situacija glede
izostankov z dela zaradi boleznih
in poškodb ne bo izboljšala, če
se bo nadaljeval tako velik obisk
v OA kot do sedaj, se utegne
zgoditi kaj takega tudi nam. Vod-
stva EE bodo morala skupaj z
nami v obratni ambulanti pogle-
dati kartoteke in ugotoviti, kako
in koliko člani te ali one enote
obiskujejo OA. Tam, kjer bomo
skupno ugotovili obisk zaradi ob-
iska, kjer se pri posameznikih vr-
sti poškodba za poškodbo, kjer se
vrstijo ponedeljski obiski, bo mo-
rala enota in mi ostro nastopiti.
Vendar verjamemo, da bo tista
večina, ki tudi danes skrbi za
normalne odnose do svojega
zdravstvenega stanja, o kateri
smo najprej govorili, znala in
morala nastopiti tako, da zaščiti
pravice večine kolektiva.

Člani obratne ambulante z ve-
liko zaskrbljenostjo gledamo na
vprašanja nesreč in z vso res-
nostjo opozarjamo na nujne in
ostre ukrepe.

OBISK MLADINCEV IZ FURLANIJE

V začetku julija so obiskali naše
podjetje zastopniki delavske mladine
iz Trsta, Gorice, Vidma in Furlanije.
Zanimali so se za našo proizvodnjo,
vlogo mladine v samoupravnih orga-
nih in njenem življenju v prostem
času.

Zrcalo naše kulture je tudi ...

- Dan za dnem, letos za letom me bodejo v oči nekatere stvari, ki
- sicer niso za uspeh podjetja prva nič odločilne, vendar je vredno
- spregovoriti o njih.

Tičejo se naše higijene. Naši
oskrbovalni obrati skrbe med
drugim tudi za to, da je v vsa-
kem službenem prostoru ročna
brisača. Toda te brisače tako po-
redkoma menjajo, da po nekaj
dneh uporabe izgube svoj pomen.
Ker jih uporablja po več ljudi,
kolikor jih pač dela v tistem
prostoru, postanejo kaj kmalu ta-
ko umazane, da je bolje, če se
jih ne dotakneš. Ali jih ne bi bilo
mogoče menjati pogosteje?

Tudi mi sami smo v nekaterih
pogledih neumljivo ravnodušni do
higijene. Opazujte na primer, ka-
ko moški zapuščajo straniščne pro-
store! Ko gredo mimo umivalni-
ka, se mnogi pri njem ustavijo
le toliko, da se morda pogledajo
v ogledalo in si pogladijo lase.
Da bi si oprali roke, kar je nuj-
na zahteva ne samo higijene, tem-
več tudi olike, to pride le redkim
na misel. Nato pa ti bo takšen
nemarež prav prijazno segel v
roke, če te bo srečal.

Ne pozabimo, da je odnos ljudi
do higijene in prav posebno še

njihovo vedenje v sanitarnih
prostorih prav zgovorno spriče-
valo njihov omike in kulture.

In ob koncu še droben predlog
glede oskrbovanja stranišč. Za
toaletni papir v njih bi morala
po mojem mnenju — skrbeti to-
varna. Mislim, da bi bilo to zanjo
manjši izdatek, kakor znaša ško-
da pri strojepisnem papirju. Ne
razumem, zakaj bi bil ta papir
manj važen kakor na primer mi-
lo, s katerim nas tudi redno oskr-
buje tovarna.

Pa ne zamerite, da vas zaposlu-
jem s tako prostaškimi zadevami.
Morda se bo le kdo zamislil nad
njimi in spoznal, da le niso tako
brezpomembne.

SPORTNA NAPOVED

Sportna napoved je izključno pro-
pagandnega značaja in se celotna
vsota vplačanih kombinacij in dota-
cije glavnega odbora sindikata v vi-
šini 50.000 dinarjev razdeli na dobit-
nike prve premije.

Talon, ki ga izpolnete, ostane
igravcu, pošljete pa nam kupon z
ustrezno vsoto glede na igrane kom-
binacije in neizpolnene formularje.

Z AVTOMOBILOM MED LITOSTROJSKIMI „ČRNCI“

● Zgodnje jutro je bilo, ko smo s tovarniškim avtomobilom zdrveli iz meglene Ljubljane proti Gorenjski, nato pa proti topli in sončni Primorski. Če govorim v množini, moram seveda predstaviti vse, ki so se deli kolikor toliko udobno v avtomobilu. Spodobi se, da najprej omenim predsednik DS Milana Vidmarja in predsednika sindikata Vinka Kožuha, ki sta — vedno prezaposlena — pristala na to potovanje le po številnih prošnjah. Kot politična funkcionarja si morata vsaj enkrat letno ogledati stanje tudi v po-
● čitniških domovih. V avtomobilu je bil še fotoreporter Peter Kocjančič in jaz — na svojem prvem re-
● portažnem potovanju.

Namen najine poti s Petrom Kocjančičem je bil, da povprašava litostrojske dopustnike, kako se počutijo na dopustu, kako so zadovoljni s hrano, igrišči, strežnim osebjem in podobno.

Prvo srečanje s člani našega delovnega kolektiva smo imeli v domu stanovanjske skupnosti LJUBLJANA-ŠIŠKA v Kranjski gori. Na vprašanje, kako se počutijo, kako so zadovoljni s prostori, hrano, upravnim osebjem, sta odgovorila Viktor Grebenšek in Mitja Lubej.

VIKTOR GREBENŠEK: Na dopustu se počutim prijetno, posebnost zvečer ko z užitkom ležem ves

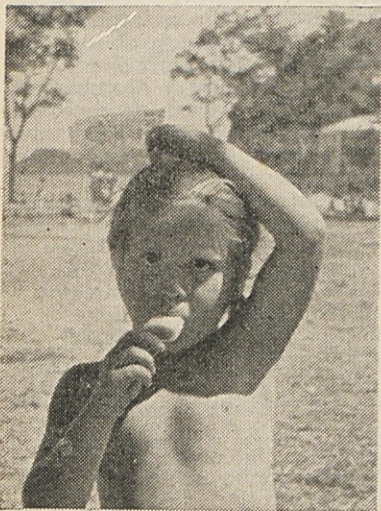

utrujen z željo, da grem naslednji dan lahko spet v hribe. Prostori, v katerih bivam, so prav prijetni. Upravno osebje je zelo prijazno. Res je, da sem še mlad in včasih bi potreboval kaj več hrane, s katero sem srednje zadovoljen. Mislim predvsem na suho hrano. V domu lahko zvečer igramo šah, domino in karte.

MITJA LUBEJ: Lahko rečem, da se počutim bolje v planinah kakor na morju. Hodimo na izlete in se kopljemo. Do sedaj sem bil na Vršiču, Vitrancu in Martuljku, želeli bi si ogledati še druge planine v okolici. S hrano sem zadovoljen. Še posebej mi ugaja, da skrbijo za otroško hrano, ki jo včasih pripravijo prav zanje. Prosti čas izrabimo na sprehodih, poslušamo radio ali igramo.

Pot nas je peljala proti Fiesi. Prvi, s katerim smo govorili, pa je bil:

MILAN ČELIK: Že peto leto zapovrstjo sem na oddihu v Fiesi in vsako leto opazim izboljšave, a tudi slabosti, ki bi jih bilo treba odstraniti. Hrana je po mojem mnenju srednja, toda vedno lahko dobimo še dodatno. Mnenja sem, da je hrana v primerjavi s prejšnjimi leti nekoliko slabša. Stanujem v domu št. 3, v katerem pa soba ni tako urejena, kot bi morala biti. Predvsem mislim, da bi jo bilo treba prepleškati. Kar se tiče opreme za razvedrilo, moram povedati, da bi bilo po-

trebno med drugim kupiti žoge za igre na plaži. Prav tako sem mnenja, da bi morali ležalne stole popraviti, dopustniki pa bi morali bolj paziti na inventar.

IVAN ZGONC: V Fiesi sem že četrto leto zapovrstjo. Drugo leto pa nameravam izbrati dopust v Selcah, ker sem vso okolico tega letovišča dobro spoznal. Opažam, da je strežno osebje v primerjavi s prejšnjimi leti zadovoljivejše. Športna oprema in objekti, katere imamo na razpolago, niso pravilno izkoriščeni. Potrebovali bi kak čoln ali splave, ki bi jih uporabljali tudi proti plačilu.

JANEZ ZIMA: V domu imamo dovolj razvedrila za starejše in otroke. Rabili bi kake žoge, da bi se na plaži bolj sprostiti. Zdi se

park. Naj pripomnim, da na inventar premalo pazijo in da je odnos nekaterih tovarišev pri posameznih obrokih neprimeren. Vse take prosim, da se obnašajo dostojno. Prevoz prehrane iz Pirana mi je otežkočen, kar bo naslednjo sezono treba urediti.

Cez Istro smo se napotili proti Moščenicki Dragi. Prvi, s katerim smo govorili, je bil

KARLO PAVLOVIČ: S hrano sem zelo zadovoljen, prav tako s strežnim osebjem in upravnico. Vsi so imenitni ljudje. Ob morški obali bi morda potrebovali čoln, katerega bi bili pripravljene tudi plačati. Primanjkujejo pa nam maske in peruti za podvodni šport. S tem ne bi bili vezani le na igre s kartami ali šahom.

IGNAC OMAHEN: V Moščenicki Dragi sem drugič in mnogo

In še to — naslov je upravičen, skoraj vsi tisti, s katerimi sem govoril, so bili ožgani od planinskega ali morskega sonca. Sicer pa prepuščam besedo našim »zamorcem«.

mi, da je hrana enolična in da bi bilo dobro, če bi imeli jedilni list, iz katerega bi lahko razbrali jedilnik za 7 ali 14 dni. Pri obrokih bi želel večkrat sadje. Navajen sem na hrano v menzi. Vendar zahteva od nas morje več kalorij. Če smo lačni, dobimo tudi do-

bolj zadovoljen kot predlanskim. To pa predvsem zaradi hrane, ki je zelo dobra. Primanjkuje pa opreme za rekreacijo na plaži in v domu. Na plaži bi potrebovali nekaj senčnikov, ležalne deske in čoln. V domu je potrebno popraviti ležalne stole in mizno keg-

datek. Včasih se mi zdi, da je strežno osebje preveč uradno. Prav bi bilo, da bi se med dopustniki sprostiti in svoje delo opravljali lahkotneje.

MIHAEL JUSTIN: Že četrto leto sem na letnem oddihu. V tem domu v letošnjem letu sem zadovoljen tudi zato, ker imajo dobro črtno. V primerjavi z lanskim letom sem s hrano in upravnim osebjem bolj zadovoljen. Čeprav sem že skoraj pred pokojem, lahko rečem, da nam primanjkuje žog. Kljub temu, da sem star, bi želel včasih malo poskočiti na plaži za žogo. Zdi se mi, da so imeli naši predhodniki premalo sočutja do inventarja v domu. Primanjkuje nam tudi kak čoln. Pripominjam, da bi bilo potrebno urediti stezo proti domu št. 1 in nuditi upravniku doma pomoč pri prevozihi.

TONČKA KAJFEŽ: Zadovoljni smo z vsem. Hrana je v primerjavi s tisto v Selcah neprimerno boljše. Prav bi bilo, da bi imeli na plaži kaj mivke, na kateri bi se otroci lahko igrali.

In še mnenje upravnika doma v Fiesi

ALOJZA KOCIJANČIČA: Imamo na razpolago dovolj sredstev za razvedrilo, res je, da nam primanjkuje kaka žoga in čoln. Lahko pa rečem, da imamo v primerjavi s drugimi domovi neprimerno več za rekreacijo. Balnišča letos nismo pripravili tako, kot bi moralo biti, zato ker nameravamo novi paviljon graditi na tem prostoru, dom št. 3 bi ukinili. Pohoštvo za jedilnico bi rabili novo, ker staro ni več primerno. Do doma bo treba urediti pot in urediti okrog prostor. Potrebujemo tudi prostor za avto-

ljišče. Posebna pohvala gre upravnici doma, ki je zelo prijazna in vzorno skrbi za goste.

DEJAN STOJČIČ: Mnenja sem, da bi bilo potrebno postaviti še en dom v tem prijetnem kraju. S hrano smo zelo zadovoljni, a predvsem otroci s sladkarijami. Potrebno bi bilo popraviti radio, preskrbeti dnevne časopise in revije za branje in po možnosti na-

baviti kak čoln, ki bi bil primeren za vožnjo več ljudi.

Upravnica doma **NINA SKALAMERA:** Gostom želimo čimbolj ustreči. Težave imamo s shranjevanjem zelenjave in dovozom pi-jac. Za sezono v letu 1963 bomo skušali nabaviti kaj več opreme za rekreacijo.

V Selcah smo se pomenili najprej s **SLAVKOM BERGINCEM:** V primerjavi z lanskim letom

opažam razliko v hrani, ki ni več tako kvalitetna. Količinsko je je dovolj, samo ni kvalitetna, kakor bi želeli. Neprijetno je tudi čakanje pri posameznih obrokih, ker je premalo servirk, saj morajo postreči nad 300 gostom. Stanujem privatno in sem zelo zadovoljen. Potrebovali bi čoln.

MARTIN KUS: S hrano in s strežnim osebjem sem srednje zadovoljen. Najbolje bi bilo, da bi imeli v Selcah svoj dom. Menjava dopustnikov na 7 ali 14 dni mi ni všeč, kar velja samo za nas, a drugi iz Šiške se menjajo po 10-dnevem oddihu. Prav bi bilo, da bi število strežnega osebja povečali od 4 na 6 oseb. V domu bi imeli radi tudi radio in dnevno časopisje.

VENCESLAV MAKŠAN: Hrana ni vedno kvalitetna. Količinsko je je sicer dovolj, vendar pa kvalitetno zaostaja za lanskoletno. S stanovanjem sem zelo zadovoljen. Zdi se mi, da so imeli prejšnja leta bolj organizirano strežbo kot letos. Potrebno bi bilo poskrbeti za kak čoln. Prav bi bilo, da bi stanovali samci posebej.

žalujeta, da nista bila tu že kdaj prej. Vse je v najlepšem redu, toda voda, voda, voda...

In še nekaj bi moralo biti na razpolago. Njega je prejšnji dan pičila muha v roko, ki je močno

otekla. Toda v priročni lekarni ni zdravil.

Sklenili smo povprašati še enega člana kolektiva po njegovih vtisih o življenju v našem planinskem domu. Naleteli smo na **AVGUSTA OPAKO**, ki že trinajst let dela pri montaži turbin. Tudi on je prvič na dopustu na visoki planini. Ko se pogovarjamo o tem in onem — poleg njega so še žena, sin in hčerka —, zaidemo z mislimi v Pakistan. Pripoveduje nam o svojih vtisih, ki so zelo zanimivi. Nazadnje pa nam prizna, da se je prišel na Sorico hladiti. Tam v Pakistanu je bilo ves čas tako vroče, da je sklenil preživeti svoj prvi dopust po vrnitvi v domovino v planinah. Prijetno kramljanje pa se je tudi tokrat končalo z besedami o vodi, ki je zaradi suše na Sorici ni. Lepo in prijetno je dopustnikom, ki prežive svoj oddih na Sorški planini. So pa nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo treba nujno odpraviti. Za vsako ceno bo treba poskrbeti, da bo vedno dovolj vode, ker brez nje niso zagotovljeni osnovni higienski pogoji. Tudi elektriko bi bilo nujno napeljati. Morda bi bilo treba pomisliti še o neprimernem prostoru za stranišče nasproti kuhinje. Se-

daj, ko ni vode, se muhe sprehajajo po njem in zaidejo od tam še v sosednje prostore.

In še nekaj je, kar zelo moti mirne ljudi na dopustu. Ob nedeljah pridejo v kočjo nekateri delavci gozdnega gospodarstva le zato, da bi se napili. Ko pa oskrbnik pijanim noče več dati pijače, mu grozijo in neodgovorno povzročajo materialno škodo na inventarju. To so sicer izjeme, vendar menimo, da so takšne izjeme prav v planinskem okolju vse prej kot dokaz srčne kulture.

Iz Trpanja nam je poslal nekaj dopustniških vtisov **Milan Seme**. Takole nam piše:

»Mesto Trpanj na otoku Pelješcu je po svoji lepi legi in idealnem podnebjem prijeten letoviški kraj. Ima več čudovitih plaž, izletniških točk in sprehajališč. Šteje približno 800 prebivavcev, ki so sila prijazni in ponosni na zgodovinsko preteklost svojega mesta. Res je letovišče nekoliko daleč od nas, a pusti vsakemu letoviščarju nepozabne vtise.«

Tov. Milan Seme je vprašal za mnenje o Trpanju nekaj Litostrojčanov.

A o j z Lešek, ključavničar v livarni jeklene litine, je rekel:

»Doslej sem bile že v vseh Litostrojških letoviščih, vendar mi je Trpanj najbolj všeč.«

Ivan Šavor iz kadrovskega sektorja je rekel:

»V tem kraju sem izredno zadovoljen z jedajo, pijačo in postrežbo. Le mesto bi bilo lahko bolj čisto.«

Jože Medved, lanser v površinski zaščiti, priporoča ta kraj mladini.

PO STRMIH STOPNICAH V VIŠJI STANDARD

Da bi dobili jasnejšo podobo glede nekaterih pomembnejših podatkov, smo poslali v šišensko »OZN« našega stalnega sodelavca IVANA SABOLA, ki je v razgovoru z nekaterimi občinskimi možmi zapisal v svojo beležnico nekaj prav zanimivih ugotovitev.

Vrednost fizičnega obsega industrijske proizvodnje se je povečala v primerjavi z lanskim letom za 26,2%, v gradbeništvu 16,2%, v kmetijstvu 21,3%, obrti 15,2%, trgovini 12% in v prometu za 10,4 odstotka.

Litostrojčani so predvideli povečanje proizvodnje za 31,9% v letu 1962 s proizvodi Dieslovih motorjev, črpalk, opreme železarn in cementarn, žerjavov in sredstev talnega transporta. Z zagotovljenimi deviznimi sredstvi za reprodukcijski material bi lahko mnogo več svojih izdelkov prodali, izvozili.

Glede gradbenih zadev je odgovarjal načelnik oddelka za gradbene in komunalne zadeve Roman Dermaša.

»V naši občini prav gotovo upoštevati zazidalne načrte. Zanimajo me, če so vsklajeni s celotno urbanizacijo mesta. Kakšne načrte imate glede gradnje v prihodnje?«

V naši občini vsekakor upoštevamo zazidalne načrte, kolikor pa jih ni, se ravnamo po zazidalnih programih, ki so prav tako v skladu z urbanizacijo. Zazidalni program imamo v okolici pivovarne Union in na terenu Milana Majcna. Zazidalne načrte pa v traktu med Vodnikovo, Scopolijsko in Celovško cesto. Za individualno gradnjo so predvideni tereni v Vižmarjah pod klancem in nad njim. Na drugih površinah je individualna gradnja omejena. Ko bo potrjen načrt za gradnjo vrstnih hiš, jih bodo lahko gradili le v Pržanju.

Seveda so tudi pri velikih skokih številne zapreke — Občini Šiška, o kateri nameravamo govoriti v naši reportaži, primanjkuje denarja, kar je ena izmed osnovnih zavor za še hitrejši razvoj šišenskega gospodarstva in drugih pomembnih dejavnosti.

Ob Celovski cesti bomo še naprej gradili velike stanovanjske bloke. Naš sklad ne predvideva posojil za združne gradnje, katere smatramo kot individualno gradnjo.

Za mestne in litostrojske bloke pripravljamo urbanistične načrte. Zaradi perspektivne širitve podjetja Litostroj je prostor za gradnjo njegovih objektov rezerviran.

Prav tako bomo v letošnjem letu vložili v vzdrževanje in v gradnjo komunalnih naprav približno 280 milijonov.

Na vprašanja o šolstvu je odgovarjal referent za šolstvo občine Šiška tovariš Jože Kenk.

»Kateri problemi na področju šolstva so najbolj pereči?«

Vsekakor lahko rečem, da so to šolski prostori, ki jih primanjkuje in so slabo opremljeni. Predvsem bi morali posebno pozornost polagati na industrijske šole in vajensko šolo, da bi učenci opravljali delo s takimi stroji in orodjem, kot jih bodo dobili v proizvodnji, da bi se lažje prilagodili delu v proizvodnji.

»Ali je v naši občini dovolj strokovnih kadrov in prosvetnih delavcev?«

Prosvetnih kadrov in strokovnih delavcev je pri nas dosti, toda res je, da na nekaterih šolah poučujejo honorarno, zato bi se to vprašanje rednih prosvetnih delavcev dalo rešiti, če bi imeli zanje več stanovanj. Učni kader je dobro izbran in zato se trudi, da doseže čim boljše rezultate.

»Ali mislite, da bodo doseženi večji uspehi po šolah z novimi pravilniki o nagrajevanju prosvetnih delavcev?«

Osebnih dohodkov učnega osebja v šolstvu so znašali 137 milijonov več kakor v letu 1961. Tako je dana možnost učnim kadrom, da bodo z novimi pravilniki nagrajeni za svoje delo, za kar pričakujemo večje uspehe v šolstvu.

»Kaj bi morali nuditi učencem poleg rednega pouka?«

Več izvenšolskega dela, posebno športnega, kulturnega in udejstvovanja v gospodarstvu.

»Kaj menite o kulturno-prosvetnem delu v naši občini?«

Kulturno-prosvetno delo usmerja občinski svet Svobod. Med društvi skušamo doseči enotnost

akcije KPD Svobod, delavske univerze, sekcij pri socialistični zvezi in prosvetno izobraževalnih skupin sindikatov. Tu je predvsem težava v pomanjkanju sodelavcev, ki bi sodelovali na čisto amaterski bazi. Zeleli bi, da bi se v to delo vključilo čim več strokovno sposobnih sodelavcev, toda ne samo iz prosvetnih vrst.

klubov z organizirano pripravljenimi zabavnimi večeri, poljudnimi predavanji, prikazovanjem kinoteke in literarno dramskih večerov.

Zanimalo nas je, koliko nas živi na območju občine Šiška. Tovarišica Petričeva ima v registru prebivalstva označeno število prebivalcev ob koncu maja 11.897 moških in 13.365 žensk. Občina Šiška skupno s Šentvidom in Vodici šteje 38.000 prebivalcev. V občino Šiška se je od 1. I. 1962 priselilo 1125, odselilo pa 386 prebivalcev. Tovarišica Petričeva je

Za delovnega človeka so pred nedavnim zgradili v naši občini novo sodobno ambulanto

V letošnjem letu imamo na razpolago več sredstev za pomoč in razširitev kulturno prosvetne dejavnosti v Šiški.

Predvsem bi radi poživili delo

poudarila, da se ne veča prirastek mestnega prebivalstva zaradi naravnega prirastka, marveč zara priseljevanja ljudi s podeželja.

Ivo Sabol

V komuni krepiti družbeni sektor

Na enem svojih zadnjih zasedanj je ObLO Ljubljana - Šiška med drugim razpravljala tudi o delu sveta za obrtništvo, sprejel odlok o ustanovitvi sklada skupne porabe sredstev uprave ObLO Ljubljana - Šiška, o spremembah odloka glede prepovedi prometa

komunalnih naprav, pomoč stanovanjskim skupnostim itd.

Naj navedem nekaj novih gradenj v naši občini: gradnja podvoza na Celovski cesti je v pol-

Gradnja novega šišenskega centra hitro napreduje. Na sliki vidimo betoniranje zadnje betonske plošče pri novi kino dvorani

nem teku, pričela se je gradnja devetnadstropnega stanovanjskega bloka ob Celovski cesti na Jamu s 136 stanovanji, dva stanovanjska bloka v Scopolijski ulici sta pod streho, pri tretjem so zabetonirali ploščo in začeli z zidanjem na dveh blokih, ob novi zbiralni cesti dokončujejo dva stanovanjska bloka, v Tugomerjevi ulici so v gradnji tri montažni stanovanjski bloki, velika kino dvorana pred občino bo dograjena v surovem, na zbiralni cesti so končno le uredili električno razsvetljavo, končujejo se dela na velikem stanovanjskem bloku ob Černetovi ulici in še ostale številne gradnje novih objektov v Šentvidu, Gameljnah itd.

Tako se gradi novi mestni center Šiška, ki bo imel približno tisoč stanovanj v novih stanovanjskih blokih in stolpnica. Ob njih bodo vsi potrebni objekti za kulturno in družbeno življenje, preskrbovalno in servisno službo in za otroško varstvo. Moderno urejena Celovška cesta nudi s svojim hitrim prometom ugodno zvezo s centrom mesta, bližina zelenega Šišenskega hriba pa daje najboljše pogoje za prebivanje in rekreacijo.

S-e

Litostrojske vrstne hiše v Dravljah so tudi prispevale k večanju standarda delavcev. Okolico tega stanovanjskega naselja bo treba urediti. Res je, da so menda lani poizkušali presaditi nekaj dreves, vendar se zaradi starosti niso prijela

Mostec je eno redkih otroških igrišč v naši komuni. V prihodnjih letih bodo morali občinski ljudje misliti tudi na ureditev večjega otroškega zabavišča

Naprej je obiskal šefa odseka za gospodarske zadeve Bojana Jurčiča. Med drugim ga je vprašal:

»Katere so glavne značilnosti letošnjega družbenega načrta v gospodarstvu občine Šiška?«

Tovariš Jurčič je odgovoril, da je povečanje delovne storilnosti najvažnejši pogoj za nadaljnji razvoj proizvodnih sil, osebne potrebnosti in družbenega standarda. Od sodobnejših proizvodnih procesov, izboljšanja organizacije dela in od upoštevanja novega sistema delitve čistega dohodka pa pričakujemo, da se bo delovna storilnost, merjena s povečanjem družbenega proizvoda na zaposlenega v letu 1962, povečala v gospodarstvu družbenega sektorja za okoli 11 odstotkov.

Predvidevamo, da se bo število zaposlenih v družbenem sektorju gospodarstva povečalo za okoli 1135 oseb ali 7,4% več kakor v letu 1961. Družbeni bruto proizvod v družbenem sektorju gospodarstva s cenami iz leta 1959 po teritorialnem principu naj bi se povečal za 19%, družbeni proizvod za 18% in narodni dohodek za 16,6%.

»Koliko je zaposlenih v občini in kolikšni so njihovi povprečni mesečni prejemki?«

V občini Šiška je zaposlenih v družbenem sektorju gospodarstva 16.421, od tega 8.218 v industriji. Porast zaposlenih v industriji je v primerjavi z lanskim letom višji za 682 oseb. Po zaključnih računih v letu 1961 so osebni dohodki znašali iz izplačanih ur povprečno 28.739 din na osebo, v prvih petih mesecih v letu 1962 pa znašajo 30.371 dinarjev.

»In kako je bilo v Litostroju?«

V »Litostroju« je bilo preteklo leto zaposlenih 3342 oseb s povprečnim osebnim dohodkom 31 tisoč 416 dinarjev. V prvih petih mesecih je znašalo število zaposlenih v tem podjetju 3328, povprečni osebni dohodek na številu opravljenih ur pa je znašal 33.783 dinarjev.

Lanskoletni delež narodnega dohodka iz privatnega sektorja po teritorialnem principu je znašal 6,4% vsega narodnega dohodka, letos pa naj bi znašal 5,6%.

V prihodnje bodo morale gospodarske organizacije izpopolnjevati sistem delitve čistega in osebnega dohodka in dosledno uvajati nagrajevanje po uspehu celotne gospodarske organizacije in po doseženem učinku pri delu. Pri tem bodo kolektivi posvetili več pozornosti komercialni, finančni in kadrovski službi v skladu s potrebami gospodarstva.

Prav do konca letošnjega leta pričakujemo pospešen tempo industrijske proizvodnje, ker moramo v občini Šiška doseči program perspektivnega razvoja.

Tehniške zanimivosti

DELOVNA STORILNOST JE
ODVISNA TUDI OD TELES-
NEGA POČUTJA DELAVCA

Pri gradnji sodobnih zgradb skušajo urediti prostore tako, da bi se človek v njih počutil kar najboljše. Pri tem pa imajo klimatizacijske naprave zelo pomembno vlogo. Naprava za klimatizacijo doseže svoj namen takrat, kadar omogoča ne glede na letni čas in vreme takšne pogoje, ki omogočajo človeku dobro počutje. Tedaj je tudi njegova storilnost največja. Po fizioloških zakonih je človeku udobno, če je njegov režim toplote uravnotežen, to je da njegovo telo oddaja ravno toliko toplote, kolikor jo organizem proizvaja. Pri oddajanju toplote pa igrajo svojo vlogo naslednji faktorji: temperatura zraka v prostoru, toplota sten in vlažnost zraka. Prav tako ne smemo pozabiti, da je občutek ugodja pri ljudeh različen. V splošnem je območje zaželenih temperature pozimi od 18 do 22 stopinj Celzija, poleti pa od 20 do 26 stopinj Celzija, kar je odvisno od starosti in spola.

DOMAČI HELIKOPTERJI
BODO MODERNIZIRALI NAŠE
ŽIVLJENJE

Helikopterji lahko služijo za prevoz potnikov in tovorov, za kontrolo mestnega in medmestnega prometa, za pošto službo, za pre-

žen! In to prav sedaj, ko smo se nasršili, da bi ga dvignili še za nekoliko oktav.

Ni nam jasno, kako je moglo priti do te nevarnosti. Verjetno se je prikradla neka napaka pri planiranju osnovnih proporcij. Dejstvo je, da so se naše »proizvajalne moči« hitreje razvile kot »jezikovne moči« našega dragega materinskega jezika, tako da danes nismo sposobni z jezikom izraziti naše globoke in visoke tehnične misli. Torej jezik je postal zavora razvoja naših proizvodnih moči.

Konkretni predlog o organizaciji in nalogah naše službe za napredek proizvodnje je prišel štirikrat pred komisijo za decentralizacijo. Štirikrat je bil zavrnjen. Vzrok pa je v tem, ker člani komisije za decentralizacijo niso razumeli, kar je bilo napisano. Avtor pač ni našel v našem ne dovolj razvitem jeziku adekvatnih izrazov, s katerimi bi mogel izraziti našo izredno in (prefinjeno) tehniko!

Da bi izšli iz tega položaja in v perspektivi odstranili neskladja v razvoju, je bilo odločeno naslednje:

- V okviru Službe za napredek proizvodnje se v oddelku za standardizacijo osnuje referat za materinski jezik;
- Na filozofski fakulteti pri katedri za srbohrvatski jezik v

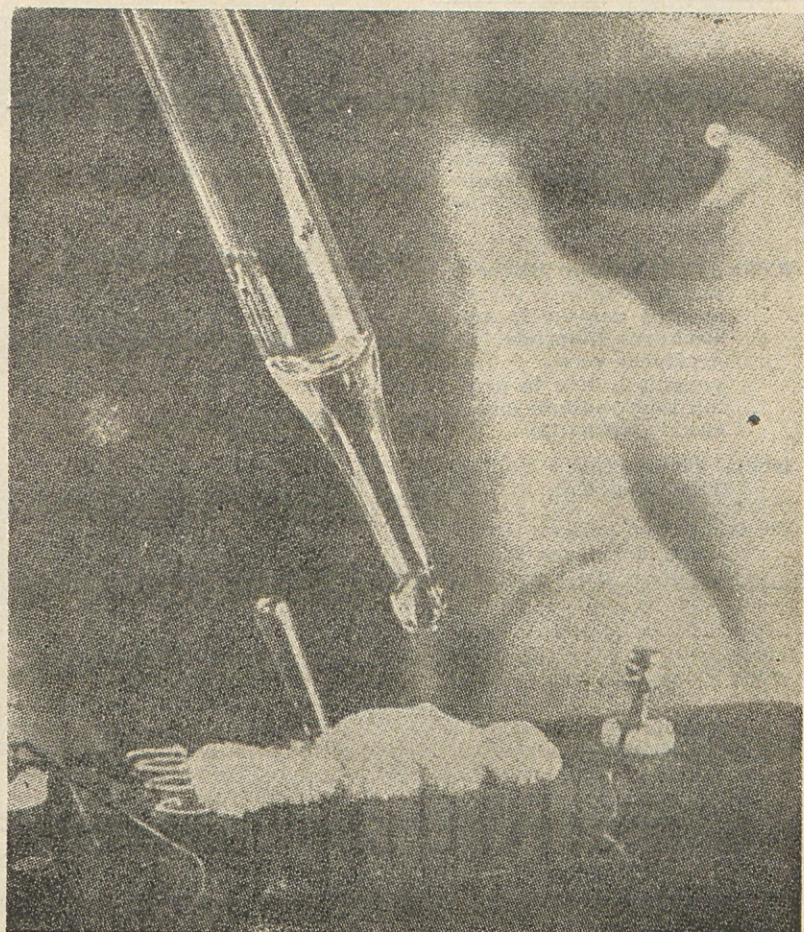
Najbolj so izkoriščene vodne sile Severne Amerike — 153 %, najmanj pa Afrike — 0,5 % instaliranih moči. Še bolj pa nam postane razumljivo, kolikšne so še neizkoriščene zmogljivosti, če vemo, da znašajo zmogljivosti Afrike, Azije in Južne Amerike skupaj okrog 3.200 milijard proti 5.000 milijardam kWh svetovnih zmogljivosti, a so prav v teh treh kontinentih odstotki instaliranih moči najnižji.

Sedaj z rastočo vneto gradijo hidroelektrarne velike zmogljivosti v Egiptu, Rodeziji, Gani, Nigeriji, Kitajski in Indiji, ker so te dežele spoznale, da brez električne energije ne bodo mogle hitro premagati svoje gospodarske zaostalosti. Mimogrede naj še spomnimo naše brave, da je Litostroji sodeloval pri gradnji velike hidrocentrale na reki Ghakra-Nangal v Indiji z dobavo 450-tonskega mostnega žerjava.

POMEN HELIOTEHNIKE
VZTRAJNO NARAŠČA

Heliotehnika je tista znanstvena panoga, ki išče pota za hitrejšo in boljše izkoriščanje sončne energije. Sonce to energijo nenehno seva v vesolje. Za nas je sončna energija nepresahljiv energetski vir, ki ga pravzaprav še prav nič ne izkoriščamo. Strokovnjaki so se za izkoriščanje sončne energije doslej nedvomno premalo zanimali. Poglejmo, kaj pravi o tem ameriški kemik Farrington Daniels: »Če bi samo del časa, pozornosti in sredstev, ki smo jih porabili pri raziskovanju atomske energije, namenili proučevanju uporabljenih možnosti za izkoriščanje sončne energije, bi na področju helioenergetike že dosegli zavidanja vredne uspehe. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je sončna energija za razliko od atomske povsem nenevarna...«

Poskusi s pomočjo leč in zrcal segajo v srednji vek in še nazaj, toda pomembnejše uspehe so dosegli v našem času v Uzbekistanu in Armeniji, kjer so izdelali nekaj konstrukcij za vsakdanjo rabo, kot na primer črpalke, destilacijske naprave, naprave za sušenje sadja, kopališča in podobno. V Armeniji gradijo celo elektrarno, ki naj bi proizvajala dva milijona 500.000 kWh električne energije. S poskusi se ukvarjajo tudi v Franciji in Ameriki. Tudi naš metalurški inštitut je postavil v Piranu prvo sončno peč, ki jo s pridom uporabljajo za topljenje težkotopljivih kovin.

Od ledu do vročine je kratka pot

GRETJE PROSTOROV ŠE
VEDNO PROBLEM

Elektrika je za gretje prostorov v bistvu zelo prikladna oblika energije, toda še vedno obstajajo nekatere prav občutne težave. Gre predvsem za to, da bi imeli na razpolago grelno telo z veliko površino, ki ne bi preveč segrevala, to je da ne bi žarela, a bi vseeno segrela določen prostor na nekaj deset stopinj. Neka angleška tovarna je pri svojih raziskavah ugotovila, da za rešitev tega vprašanja kovinske grelne površine ne pridejo v poštev. Tudi če bi uporabili zelo tanke kovinske mreže, bi le-te imele prenizko upornost, zaradi česar jih ne bi bilo mogoče priključiti na omrežje običajne napetosti.

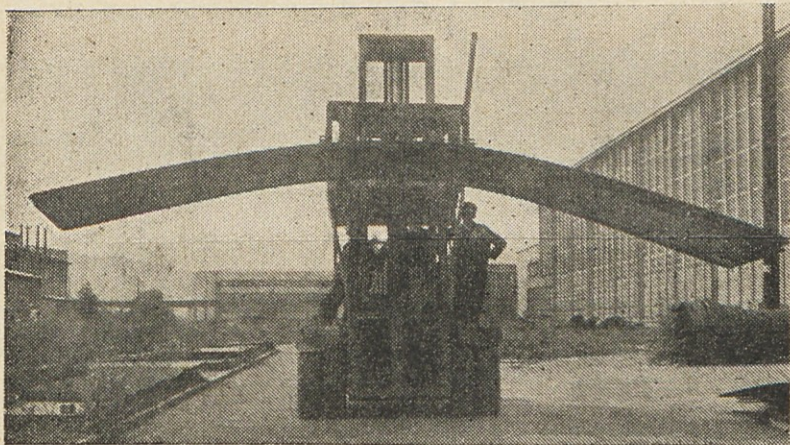
Izredno tanke niti prevlečejo s koloidnim grafitom. Iz teh niti potem sprejeto debelejšo niti, ki jih dodatno prevlečejo še z umetno smolo. Dobljene niti služijo za izdelavo zelo tanke, lahke in odporne tkanine. Tako vsak grelni element sestavlja nekaj tisoč vzporednih prevodnikov. Glede na to, da ima grafit razmeroma visoko specifično upornost in da ga nanašajo na steklena vlakna v zelo tankih plasteh, je upornost take tkanine zadosti visoka in jo

preko primernih kontaktov priključijo neposredno na omrežje običajne napetosti.

Dobljeno tkanino mehansko in električno zaščitijo s tem, da jo vgradijo v plošče iz umetne mase, oziroma v azbest ali cement, kadar gre za nekoliko višje temperature. Kvadratni meter plošče izžareva približno 500 W toplote. Plošče so torej primerne za ogrevanje stanovanj in drugih podobnih prostorov. Vendar se raba grelne tkanine ne ustavi pri tem. Ob primernem oblikovanju služi tkanina za potrebe letalstva, v industriji izdelovanja vezanih plošč za sušenje furnirja, v industriji plastičnih mas za predgretje polivinila pred oblikovanjem itd.

PEČ IN HLADILNIK HKRATI

Gornja slika predstavlja 2 žepni bateriji, ki napajata termoelement. Voda, ki kaplja nanj, pa zmrzuje. Pri spremembi smeri električnega toka bi se led v nekaj sekundah raztopil in voda bi povsem izparela. Ali ni s tem dana možnost graditve naprave, ki bi se s preprostim pritiskom na gumb spremenila iz hladilnika v peč?

Litostrojski helikopter

voz gradbenega materiala na težko dostopna mesta, za reševanje v gorah in na morju, za razna dela v sodobnem kmetijstvu in gozdarstvu itd. Zaradi te vsestranske uporabnosti helikopterjev jih bo neka naša tovarna letal uvrstila v svoj redni proizvodni program. Domači helikopterji bodo s hitrostjo do 180 km na uro in na razdaljo do 500 km z enkratno zalogo goriva lahko prevvažali osem ljudi hkrati.

ATOMSKA VREMENSKA
POSTAJA DELUJE SAMA

V arktičnem področju so Združene države postavile prvo atomsko vremensko postajo na svetu. Ta deluje popolnoma avtomatično in nima človeške posadke. Električno energijo za radijski oddajnik in za delovanje aparatur daje atomska baterija. Jedro te baterije je majhna kroglica iz radioaktivne snovi, ki bo zadostila za več kot deset let. Postaja oddaja podatke vsake tri ure. Kaksne bodo postavili celo mrežo takih postaj, kar bo omogočilo pomembno izboljšanje dolgoročnih vremenskih napovedi.

JEZIKOVNO NEZNANJE —
ZAVORA!

V januarski številki »Vjesnika«, glasila kolektiva podjetja »Rade Končar«, so bile pod naslovom »Jezik-kočnica« izražene tele misli:

»Ni treba posebej poudarjati hitri in kvalitetni tehnični razvoj našega podjetja. O tem je bilo dovolj napisanega v našem internem, pa v zunanem dnevnem in strokovnem tisku.

Niti danes se ne bi ozirali na ta razvoj, če bi ne bil resno ogro-

Zagreb se osnuje oddelek našega podjetja!

H gornjemu ni potreben komentar. Pač pa je treba dodati nekaj pripomb v zvezi s podobnim problemom, ki je tudi sam po sebi zavora nadaljnjega razvoja velikega podjetja, ki se ukvarja z direktnim izvozom. To je problem znanja in pravilne uporabe tujih jezikov samo za potrebe šol, tako da so strokovni (specializirani) prevajalci dejansko bolj ali manj samouki. Ustrezno rešitev problema bo moč najti samo tedaj, če bomo doumeli, kaj smemo pričakovati od strokovnega prevajalca.

az

TUDI IZGUBLJENI SATELIT
ODIGRAL VAŽNO VLOGO

Znano je, da so v SZ v preteklem obdobju izstrelili satelit — imenovan Venusik — proti Veneri in da se je le-ta izgubil v vesolju, potem ko je zgrešil cilj. Sovjetska akademija znanosti pa je vendarle sporočila, da so z njim prišlo do važnih odkritij. S pomočjo radarskih valov, ki so jih poslali proti Veneri in jih potem sprejeli, so lahko ugotovili hitrost njenega vrtenja okrog lastne osi. Drugi uspeh pa predstavlja točna določitev ene osnovnih astronomskih enot, to je razdalje Zemlja-Sonce.

KO BI VSE REKE SVETA...

Ko bi vse reke sveta dodobra izkoristili, bi na njih zgrajene hidrocentrale dajale približno pet tisoč milijard kWh električnega toka. Do sedaj pa so vodne sile po kontinentih izkoriščene nekako takole: Evropa brez Sovjetske zveze 27 %, Azija 7 %, Srednja Amerika z Južno Ameriko 5 %.

PRIŠLI

Stane Gregorič, Rudi Kožuh, Ivan Mrak, Jožef Pinter, Franc Reiter, Pepca Marič, Alojz Cajnk, Mahmut Sekić, Karel Arko, Ignac Pevec, Ivan Plestenjak, Vojko Jerin, Jože Rihtaršič, Stane Maurer, Franc Presečnik, Albina Beležar, Marija Sifer, Ivan Volarič, inž. Marjan Ivanc, Jožef Blatnik, Franc Cankar, Vekoslav Živković, Martin Rotar, Erna Verhovec, Stane Ambrož, Jože Lindič, Stane Stifitar, Konrad Brišnik, Mirko Udovč, Janez Ogrinc, Marija Plavčak, Metodija Sikanovski, Kodrija Istogi, Cazim Istogi, Leopold Ferlež, Ratko Mandič, Jože Kastigar, Marinko Udovčič, Josip Fistrich, Ilijaz Koramović, Dragič Milenković, Julka Kovarčič, Boris Zorec, Terezija Jerovšek, Ivan Bukovec, Vinko Količ, Stanko Gašperin, Leopold Rakar, Velibor Nedeljković, Adem Heta, Isliam Barjaktori, Rafael Pucelj, Edvard Sirovnik, Ivan Zalec, Vladimir Skrbec, Branko Knez, Leopold Strniša, Anton Kovarčič, Franc Černivec, Anton Horvat, Franc Zupančič, Ivan Sadar, Arandžel Danilović, Milan Skoda, Rozalija Požar, Ciril Petrač, Rasim Baljevič, Damir Koren, Marko Jelič, Janez Založnik, Milojko Nedeljković, Anton Krznarič, Janez Smrkolj, Jože Urbanija, Brane Leskovec.

ODŠLI

Peter Bušljeta, Anton Boštjančič, Pavel Smrekar, Anton Kosi, Ivan Bevc, Mijo Francič, Marija Kaučič,

Franc Lekše, Benedikt Jurišoga, Bojan Pirc, Marija Dovč, Jožeta Demraša, Milenko Primec, Karel Kuhar, Anton Smolič, Božidar Škerjanec, Alojz Mišmaš, Milan Juhant, Stane Špeh, Janez Rihtar, Ljubo Božič, Ivan Popovič, Ivan Mevlja, Stane Zarobec, Milivoj Zakšek, Rudolf Rijavec, Alojz Cajnk, Emilija Naglič, Ernest Hübl, Ignac Miklavčič, Martin Glavač, Marija Starešinič, Franc Fink, Jože Perpar, Marija Jerič, Alojz Volar, Ivan Kustec, Mijo Knezovič, Alojz Lužar, Ivan Kranjc, Albin Umik, Andrej Oblak, Viktorija Segar, Feliks Mrvar, Nikolaj Malič, Ivan Črnčec, Branko Dijanovič, Mihael Jeraj, Tomo Glavina, Ivan Debeljak, Tugomir Kunej, Franc Suhadolc, Janez Jankovič, Franc Fabjančič, Jože Tomšič, inž. Viktor Drusany, Marija Petek, Nemanja Ristič, Viktor Štubelj, Ladislava Abram, Ivan Bunič, Anton Vavdi, Marija Mihelič, Stefan Graj, Jožef Suštaršič, Leopold Strnišak.

ZAHVALA

Ob zaključku svoje obvezne tromeščne prakse v Litostroju in ob dokončanju diplomskega dela v tem podjetju izražam vso zahvalo vsem sodelavcem v podjetju, posebno vsem sodelavcem v Kadrovsko-socialnem sektorju, kjer so bili vedno pripravljeni na sodelovanje. Ob tej priliki želim poudariti zadovoljstvo zaradi tako tesnega sodelovanja služb v KSS, kar smatram, da je predpogoj za res dobro in uspešno delo tega sektorja.

Bila sem prijetno presenečena nad terenskim delom znotraj kot tudi izven sektorja.

Se prav posebej se želim zahvaliti tovarišicam v socialni službi za njihovo pomoč.

Vsemu delovnemu kolektivu pa želim pri gospodarjenju s podjetjem mnogo uspeha!

Ivanka Kukovec

ZAHVALA

Sindikalni podružnici Litostroja se najtopleje zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo dobil ob izgubi svoje drage žene.

Jože Žilavec
TKB

OBVESTILO UPOKOJENCEM

Sindikala organizacija Litostroja obvešča vse svoje upokojujence, da bo tudi letos zanje organizirala med 10. in 15. septembrom izlet v Fiesco. Prijave sprejema sindikalna podružnica, telef. 404, najkasneje do 8. septembra. Točen datum in uro odhoda bomo sporočili vsem interesentom pisмено. Sindikalna organizacija

ZANIMAVAS

STROJNIŠKI
VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo,
inštituta za turbostroje,
društva strojnih inženir-
jev in tehnikov LR Slo-
venije.

Prinaša aktualne članke iz
strojništva,
pregled domače in tuje
strokovne literature,
društvene vesti,
poročila o delu in uspe-
hah vseh vodilnih tovarn
strojne industrije.

Izhaja dvomesečno v nakladi
3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljub-
ljana, Aškerčeva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«,
organ Zveze inženirjev
in tehnikov Jugoslavije,
izhaja vsakega prvega
v mesecu.

Obseg:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalur-
gijo
4. Strojništvo in elektro-
tehniko
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industri-
jo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih
podjetij o njihovih pro-
izvodih in tehničnih do-
sežkih

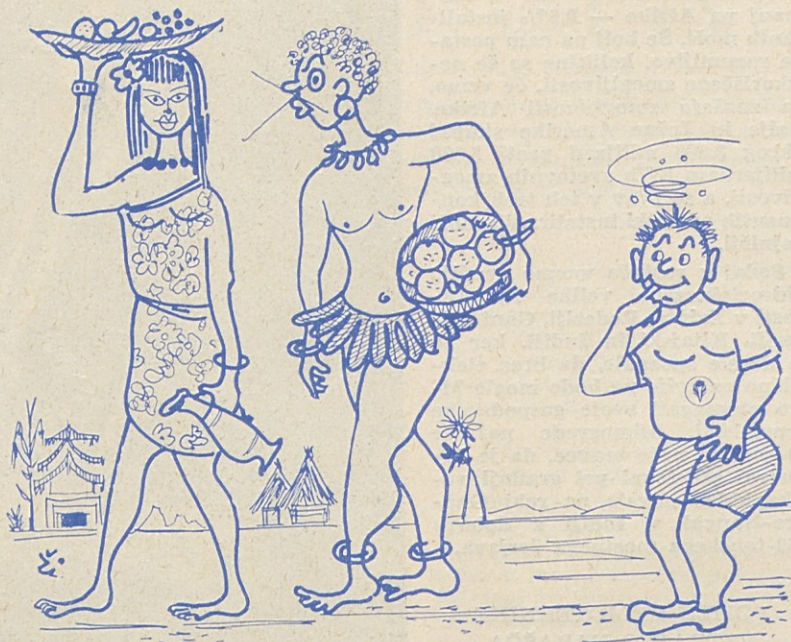
Vsaka številka obsega
približno 25 strani velike-
ga formata 21×29 cm.

Letna naročnina: 12.000
dinarjev.

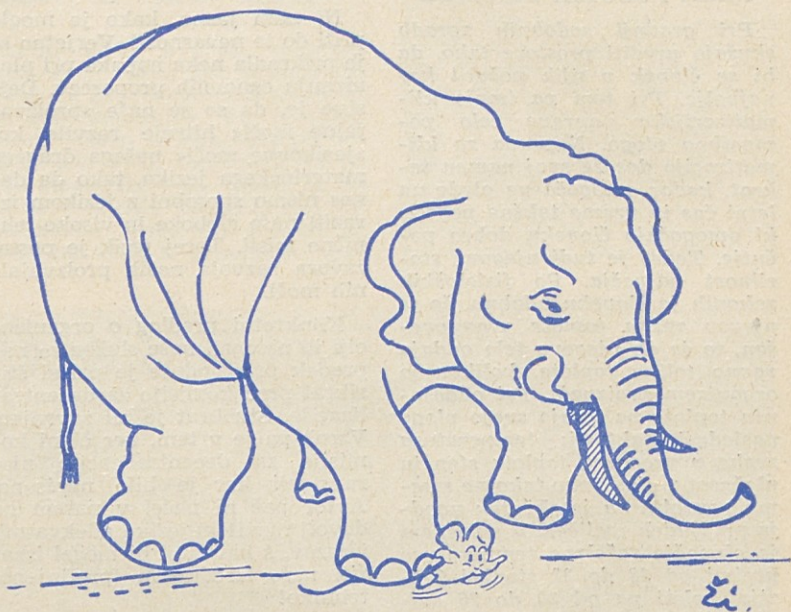
Posamezna številka: 1250
dinarjev.

Naročila pošiljajte na na-
slov: DIREKCIJA ZA IZ-
DAVAČKU DELATNOST
»TEHNIKA«, Beograd,
Kneza Miloša 7/II; telefon
30-106, 30-057 in 30-024

ZARAZVEDRILO

Stari Schnaiter: »Le kaj je s tem našim fantom, samo inozemke mu
brenčijo po glavi...«

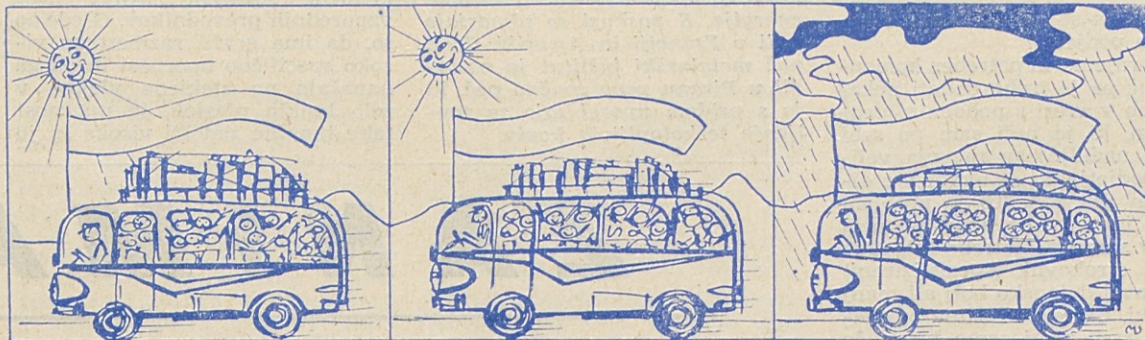
»Ali sem kaj težak«
O, kje pa, tovariš šef!

»Če jo noben vrag ven ne potegne — Litostrojski kaveljni jo bodo
gotovo«
(Kaj vleče ven, prepuščamo fantaziji posameznikov)

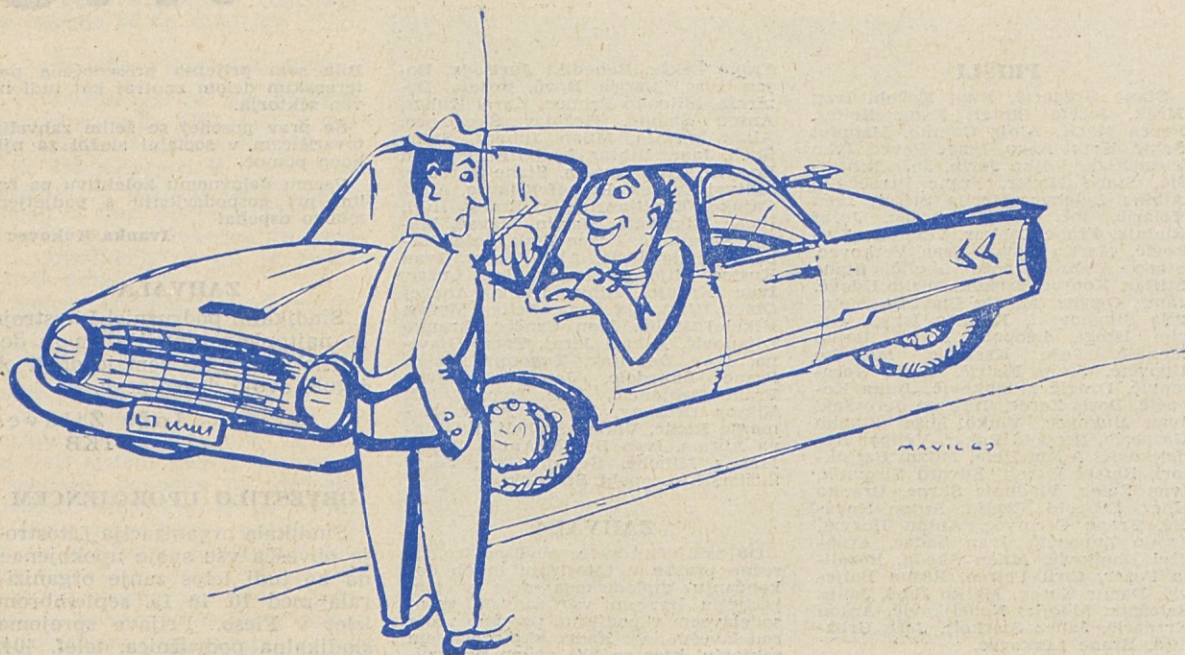
Stari Schnaiter: »Bravo, sinko, svoje učitelje si pustil daleč za seboj«

V »tolažbo«
dopustnikom

LITOSTROJČANI!

- Berite in širite nedeljsko
izdajo
- »LJUBLJANSKEGA
DNEVNIKA«!
- Mesečna naročnina
100 dinarjev

»Madona, maš fajn mašino. Kje si pa v službi?«
»V Litostroju.«
»Kako hudiča. Saj že 15 let govorijo, da bo šel Litostroj rakom žvižgat in da bo propadu.«

»Star sem 15 let,
moram jet v svet,
devize hoče banka imet.«